

DEBRECENI TANKERÜLET.

A JÁSZBERÉNYI
M. KIR. ÁLLAMI LÍCEUM ÉS TANÍTÓKÉPZŐ

ÉVKÖNYVE

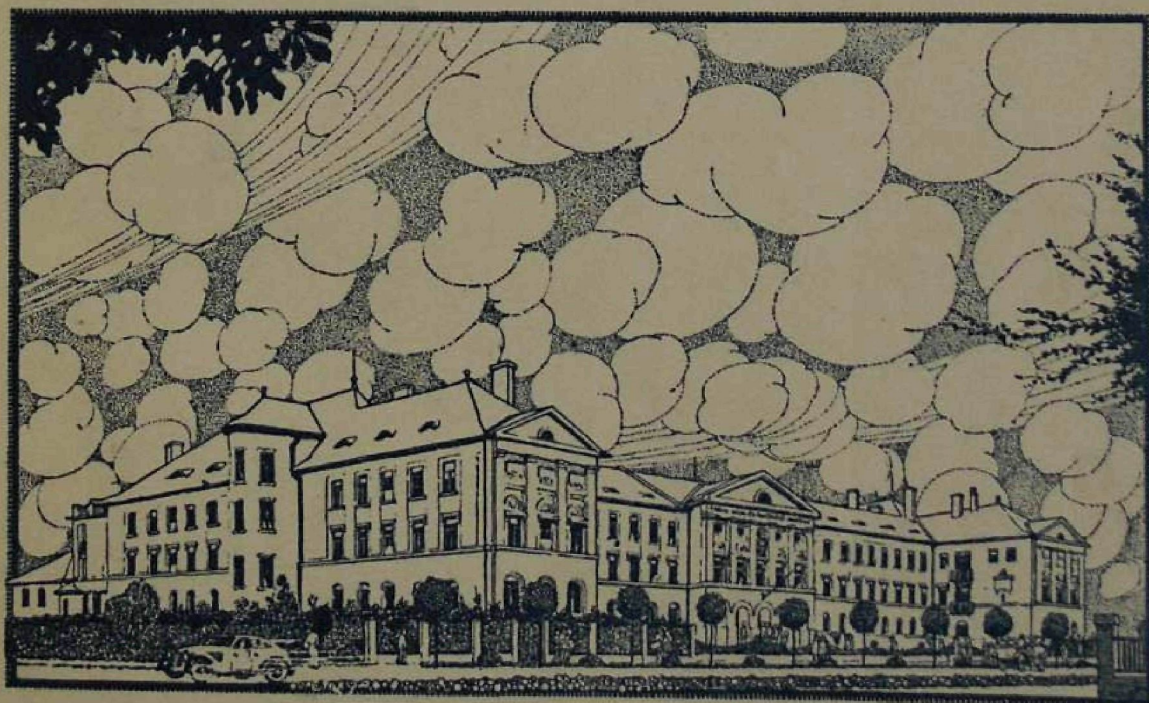
AZ 1940 – 41. ISK. ÉVRŐL

(3., ILL. 24. TANÉV.)

A TANÁRI TESTÜLET KÖZREMŐKÖDÉSÉVEL SZERKESZTETTE

DR. FIALA ENDRE

TANÁR.

Kovács-nyomda, Jászberény 1941.

REV 98

REV 2010

REV 98

321
1944

Szülőföldismereti gyűjtőmunka, táj- és népszerűsítésre nevelés líceumainkban.

„Katonás fegyelmű tisztaerkölcsű magyarok kellene nekünk. Nem a tudás a nevelés mértéke, hanem az érzelmi és erkölcsi hatások eredője. Nemcsak Tacitus és a sinus-tétel a tudás és a műveltség alapja és az ember értéke, hanem az is, hogyan gondolkozik az ifjú és a felnőtt Istenéről, hazájáról és a társadalomról.” (Kiss József: A magyar sorskérdések és a magyar nevelés.)

A trianon utáni magyarság küzdelmek közepette indult új életútja felé. Könny- és vérpatakok hálózata szőtte át a magyar rónát. A fájdalmak tüzeben acélozódott a magyar vasakarat. A szenvedések végtelen sora tisztította a magyar lelkeket.

Voltak hibáink, voltak mulasztásaink, de a megnagyobbodó Magyarország lélekben megújuló magyarsága előtt tárta szét kapuit. Rájöttünk arra, hogy erőinket önmagunkban befelé kell felfokoznunk. Rájöttünk arra, hogy a megújuló Magyar Élet forrása, örök rezervoárja: a nép lehet. Értelmiségi középosztályunknak különösen a fiatalabb tagjai testvérül fogadták, vették a falu véreit, parasztságunkat. Megindult a *magyarságkutató munka*. Néhány esztendő alatt gazdag kivirágzást hozott.

Tudományos oldalon, egyetemi szervezések mellett a szakértekezések garmadája jelent meg, de nagyszámmal vették kézbe riportereink is a tollat és feltárták a magyar falu égő sebeit.

Az új kultúrforradalom hullámai csapdossák az *iskolák* falait is. A falukutatók kultúrforradalmá eljutott kicsiny *diákjaink* szívéhez. Új erők duzzasztják fiaink mellét. Lelkükben lobog a parasztimádat oltártüze. Szomjuhosszák a betűt, mely a paraszti élet különféle síkjait vetíti eléjük. Olvassák a könyveket, melyek hazánk különféle tájegységeit és azoknak népét hozzák hozzájuk közelebb.

Ezt az új hatást oktató-nevelő munkánkban nem hagyhatjuk figyelmen kívül. A falukutatók politikai programmá vált társadalomtudományi felfogása kell, hogy átitassa nemzetnevelésünket is. A népi és szociális magyar munkaállam megteremtésének, a magyar megújulásnak forrása csakis a nép lehet!

Kormányzatunk mindent elkövet, hogy a jövő magyar élet szellemi munkásait a föld fiaival, munkás, iparos, kereskedő stb. társadalmunk tagjaival lélekben összeforassza, egyé kovácsolja.

Kormányzatunk életre hívta az Országos Táj- és Népkutató Intézetet. Célja többek között, hogy a diákságot már zsenge korában megismertesse az élet ezer küzdelmével, a magyar földdel és a magyar néppel közvetlen szemlélet és érintkezés útján. E sorok írója 1940 őszén résztvett a Budapesten megartott táj- és népkutató vezetőképző-tanfolyamon. Utmutatónk szerint; „A munka a tanulók közvetlen *környezetének* a tanulmányozásából indul ki és fokozatosan vezet az egyetemes, *nemzeti kérdések* felé. Megismerteti a tanulókkal a magyar nép értékeit és erényeit, nemkülönben fogyatékságait és szükségéit is és ezzel megérteti és megbecsülteti velük a népet, ami arra vezet, hogy férfivá serdülve, a népi erényeket és értékeket a nemzet életében is kamatoztatni fogják. Éppen úgy ismerteti a magyar tájat és földet, amelyben a magyar nép élete gyökerezik, aminek okos kihasználása biztosítja a nemzet boldogulását.” Megtalálhatók e gondolatok tanterveinkben és tankönyveinkben is, de inkább kell, hogy éljenek a tanárok és a tanulók szívében.

Jászsági iskolánk táj- és népkutató törekvései.

Bármely iskola táj- és népkutató munkáját másként nem kezdheti, csakis a multak feltárásával, mert a jelen szerves folytatása a multból felénk jövő, haladó jövőnek. A *jászság tájéletrajzi irodalma* c. jelen értesítőnkben közölt értékes tanulmánya *Blénessy Jánosnak*

159 olyan munkának a címét adja, melyek a jázsásra vonatkoznak. Közelebbről Jászsószentgyörgy, Jászapáti, Jászárokszállás, Jászberény, Jászdózsa, Jászfákóhalma és Jászkisér népének életét, földjének természeti kincseit stb. tárják ezek elénk.

Ezúton is jelezzük tanulóinknak, *őrizték meg az Évkönyvet*, s szeptember folyamán hozzák is magukkal, mert jövő évi munkánk során az itt adott irodalomra többször is utalunk. A felsorolt könyveket beszerezni törekszünk. Minden iskola először a saját tájegységére vonatkozó irodalmat szerezzze be. Külön szekrényben kapjon elhelyezést a táj- és népkutatás könyvtára. Honismereti könyvtárunknak ez a különlevése legyen a példázója annak, hogy a magyarságtudomány nemcsak benne van minden tantárgyban, de felette is áll azoknak.

A táj- és népismeret kérdései a tanári értekezleteken.

A táj- és népkutatás iskolai vonatkozásban annyi értéket jelent, amennyivel jobba és tartalmasabbá teszi oktató-nevelő munkánkat. Ilyen beállításban a táj- és népkutatás didaktikai értékeket szolgál. E problémakör munkálása csak akkor lehet eredményes, ha azt a testület minden tagja magáévá teszi.

A táj- és népkutató intézet vezetőképző tanfolyamára kiküldött tanárok legyenek az előadói módszeres értekezleten ennek a problémakörnek. Előadó szaktárgyként jelölje ki, hogy a testület tagjai minő munkával ismerhetik meg a tájegység népi és táji értékeit. Tűzzenek ki, javasoljanak a testület minden tagjának egy határozott munkatervet. Az értekezlet folyamán a szaktanárok egyéni hozzászólásaikkal, javaslataikkal egészítsék ki előadó munkatervezetét. Végezetül az igazgató foglalja csokorba a határozatok eredményeit s állapodjon meg a testület abban, hogy egy esztendőn belül a munkatervezetből mit valósít meg.

Mi így indultunk erre a munkára.

A nép fiaiból olyan népvezetőket szeretnénk nevelni, akik előre megfontolt szándékkal azért töltenek a nevelő intézetben 4-5 évet, hogy ennek falai között — ama társadalmi rétegnek a megbecsülésében, szeretetében, amelyből idejöttek — erősödjenek, a szükséges tudást megszerezve oda vágyakozzanak vissza, ahonnt jöttek. Az új magyar középiskola nem a néptől való elszakadásra nevel, hanem olyan életprogramot ad az ifjúságnak, amelyből azt érzi,

hogy fajtájáért élni, dolgozni, harcolni egyszerűbb pozícióban is érdemes életcél.

Szülőföldismereti gyűjteménytáraink.

Balassa Brunó írja egyik tanulmányában: „Keresnünk kell a módozatokat a magyar élet multjának, jelenének és holnapjának igazibb, átfogóbb és mélyebb ismeretére“. Ha a magyar multnak és fejlődésnek mába nyúló tudatát akarom kialakítani tanítványaimban azt elsősorban az iskola közelebbi élettere multjának, jelenének és holnapjának feltárásával kezdek meg. Ez a gondolat közel áll tanítványaim lelkivilágához. A szülők társadalma is tisztán látja belőle, hogy az iskola nem a régi „elefántcsonttorony„ a maga elméleti ismeretanyagával, hanem a mában él!

A szülőföld, az iskola adott életterének az eddigieknél alapsabb, mélyebb feltárása a korszerű nemzeti műveltség, a korszerűbb nemzetnevelésnek is szerves tartozéka. A nemzeti önismeretnek a szülőföld megismeréséből kell kiindulnia. A nemzetszeretet alapjait pedig a szülőföld szeretetére építjük fel. Szülőföldismereti vonatkozásait minden iskolai tantárgyunknak érdemes tehát kidolgoznunk.

Sugározza minden iskola (előadó terem, folyosó, szertár) az általános kultúrkép körvonalai mellett a kifejezetten helyi, népi u.n. *hagyományműveltséget*. Iskolánk tájegységére vonatkozó vizsgálatok eredményeit beszédes táblázatok, izlésesen összeállított képek formájában jelenítsük meg.

Mi így tettük!

Az iskolák kaszárnyastílusú beállítottságát így váltotta fel annak olyan jellegű *díszítése*, mely valóban annak a népnek lelkét, szellemiségét sugározza, amelyikben az iskola él.

Természetismereti szertárainkban külön táblával jelöljük a helyi eredetű anyagot s törekszünk gazdagítani helyi gyűjteményünket. Gondot fordítunk iskolánk környékének, életterének táj- és néprajzi, szociológiai, társadalomtudományi, egészségvédelmi, gazdasági stb. adatainak a feltárására s azoknak megfelelő szemléltetésére. Gyűjtünk mindent!

Csupán a lelkesedés szülte munkatervvel a kezünkben, már évekkor ezelőtt elindultunk e munkára. Sétára hívom az olvasót intézetünkben.

Intézetünk 10 éves multjának hétköznapjait és ünnepeit földszinti folyosónkon 20 táblán 350 fénykép mutatja. Tanítási órák, kirándulások, sportünnepségek, versenyek, tanügyi kiállítások, tanítói továbbképző tanfolyamok elevenednek itt meg. Tanulóink szeretettel időznek e képek előtt, nézik az elődöket s a mult példáin talán indítékot nyernek a jövő lelkes szolgálatára.

Az iskola életének szemléltetését követi *Jászberény életének* a bemutatása, földszinti folyosóinkon.

Szép, ízléses képgyűjteményeinknek itt csak a címszavait adom. Ilyenek :

Jászberény történelmi emlékei.- Jászberény történelme.- Török emlékek városunkban: 1 tábla 9 képpel.- Jászberény nagyjainak emléktáblái.- Jászberény a magyar irodalomban.- Jászok és kunok főkapitánya 1847-ben.- Menekülés közben ellenségeire nyilazó jázigok.

Tehetősebb Jászberényiek 1847-ben.- Jászszági szűcshimzések.- Régi jász szűrviselet.- Jászszági cimerek.- Jászberény népies építkezési emlékei, 5 táblán 32 fénykép.- Népies oromdíszek Jászberényben, 2 táblán 17 rajz.- Népies építkezési díszek Berényben 2 táblán 17 rajz.- Kőkeresztek a fehértói temetőben, 1 táblán 12 rajz.- Fejfék a jászberényi temetőben stb. c. táblák.

A táj életének feltárásakor gondoskodnunk kell arról, hogy az *élet gyakorlati, gazdasági* stb. kérdései is helyet kapjanak kutatókereső munkánkban. Mindent el kell követnünk, hogy ifjúságunk népünket, így elsősorban a jászszág népét, gazdasági *társadalmi és nemzeti adottságaiban* megismerje. Ne minősítse ezt a törekvést senki tulzásnak. Mai ifjúságunk több felelősséget, több gondot kell, hogy magáénak valljon!

A mi földünk, a mi kenyérünk c. tábla talajmintákat mutat be.

A jászszág gazdasági mérlege és Jászberény népének fejlődése 1699-től c. képünk mutatja a jász lakosság foglalkozása a századok során miként változott. (A vizenyős táj pákász népe, a nomád pásztorkodásra, majd a földműves pásztorkodásra, végül mai gazdasági rendjére miként tért át.) Jászberény termelési területeinek megoszlása, valamint Jászberény földművelése és állattenyésztése - Jászberény vasuti forgalma c. táblák mai gazdasági életét mutatják, térképekkel, modellokkal, gyűjteményekkel, számszerű adatokkal.

A *nép- és egészségvédelmi* munka adatainak nyilvántartására is gondot fordítunk. Ilyenféle tábláink :

Születések és halálozások városunkban az utolsó 40 esztendőben.- Népbetegségek pusztítása Jászberény 1900-tól 1940-ig.- A továbbiak kidolgozása folyamatban van.

Negyon tanulságos és tanulóink által gyakran figyelt táblánk ; Milyen hibák vannak Jászberényben? Hibák a mezőgazdaságban. Hibák a városban, Hibák a nép életében.

De ezek a táblák nevelői céllal készültek. Feleletet adnak arra is ; Hogyan lehet a hibákat megszüntetni, csökkenteni ?

Ugyancsak tanulságos kép:

Mi jó és mi szép Jászberényben? Erény a mezőgazdaságban. A város életében. A nép jellemében. Hogyan lehet fejleszteni?

Az iskola, mint a tájegység művelődésháza.

Gyűjtünk minden olyan adatot, emléket, mely tájegységünkre vonatkozik. Azt szeretnők, hogy iskolánk a jászságnak *kulturcentruma*, múzeuma, művelődésháza legyen. Szeretnők, hogy tanítványaink itten véssék a lelkükbe a múzeumok szeretetét s legyenek felnőtt korukban a nagy Jász-Múzeum istápolói. S ha a leendő tisztviselő, tanító, hivatalnok, népvezető azt látja, hogy nevelőintézete a tájegységnek minden szempontból centruma, akkor remélni lehet, hogy majdan a maga kicsiny környezetében az iskolát avatja, teszi valóban a tanyavilág műveltségházává, avagy hivatalnoki tisztségében a maga hivatalát és annak környezetét teszi a népet szolgáló Magyar Hivatallá.

Szülői értekezlet — szülőföldismeret.

Minden évben találhat a tantestület alkalmat arra, hogy ennek az újszerű iskolai gyűjteménynek egyes részeit a szülők (a közönség) számára bemutassa.

Mi is tervezünk ilyent!

Hisszük, hogy ezzel a közös földnek a szeretetét, a nemes lokálpatriotizmust ápoljuk lelkeinkben, a jászföld valamennyi lakójának a lelkében. Többekben talán olyan elhatározást érlel, hogy hozzájáruljanak a gazdagításához ennek a helyi kultúrát oly ékesen demonstráló, példázó gyűjteménynek. Ezúton is kérjük a szülők nemes táborát és az ifjúságot, hogy az alkalomadtán adó jász-értékeket juttassák el hozzánk.

Mit és hogyan gyűjtsünk?

Erre itt röviden feleletet adni nem lehet. Ismételten azt mondom: mindent! Tanulóink megkapták az egyéni gyűjtő, megfigyelő stb. feladataikat. Szükségünk lenne minél több fényképre; családi viseletekről, a régi társadalmi életről, ünnepségekről stb. Régi helyi levelezőlapokat ugyancsak jól tudnók hasznosítani. Ezek beszédes bizonyítékai a városkép megváltozásának. Értéket képviselnek számunkra az otthon található népviseleti dolgok, melyek ta-

lán sokszor lim-lomként hányódnak: egy-egy ócskának látszó főkö-
tő, ami talán a dédmamáé volt, egy ruhagomb, egy régi kopottas
kendő. Sok különféle használati tárgy adódhat, súlyok, ipari, gaz-
dasági eszközök, régi ipari szerszámok stb., melyek iskolánknak
nagy gazdagodást jelentenének helyi múzeumunk megteremtéséhez.
A régi szűrszabó, szövő, halász, csizmadia, kovács stb. szerszámok-
ban nagy a hiány. Pedig de sokféle eszköz hányódik így haszon-
talan holmiként.

Régi mázas bögrék és fazekak, melyekről tudjuk, hogy még
a nagymama idejéből valók, értéket képviselnek s udvarunkon ta-
lán éppen a kiscsirkék isznak belőle. A kimondott régiségek közül
is egyformán értékes a rozsdás vas, az oxidált réz, avagy bronz-
tárgy. Ezeket nem szabad tisztítani. A múzeumban a tisztítás mun-
káját szakszerűen végzik el. Ha valahol régi bögrét találunk, ne
törjük össze a benne sejtett aranyért. Arany régen is éppen olyan
kevés volt, mint manapság. Az ilyen régi korszokban, ha zörög valami,
azt vizsugárral mossuk ki. Legtöbbször ugyanis kőkeményre száradt
földrögök vannak benne. Régi pénzek, érmek stb. a mi multunk
beszédes emlékei. Régi röpiratok, ujságok, különféle nyomtatványok
stb. mind a mi életünk multját elevenítik fel előttünk. E tárgyakat
iskolánk szertáraiban nagy szeretettel őrizzük.

Csak egy-két példát ragadtam ki. De nemcsak tárgyakat gyűjt-
hetünk. Régi magyar nóták szövege, amit egy-egy öreg cseléd éne-
kel csupán, a kukoricafosztóban elmondott népmese; a születés, a
keresztelő, az esküvő, az élet hétköznapi és ünnepi óráinak sora,
mind körül vannak véve különleges szokásokkal, népi hagyomá-
nyokkal, melyek a multból maradtak reánk. Ezeket is mind gyűjt-
jük. Róluk az értesítőnk hasábjain Bognár Gy. tanulmánya emlé-
kezik meg.

Kérelem a szülőkhöz. Tanulóink nyári foglalkoztatása.

Szeretettel kérjük a szülőket, adjanak a nyár folyamán tanulóink-
nak, gyermekeiknek módot arra, hogy minél jobban ismerhessék meg
a magyar népet, a magyar földet. A mai faluvezetőknek, tisztviselők-
nek általában azt mondhatjuk: nincsen elegendő népismerete! Erre
nem is tanította őket soha senki. Pedig aki bánni akar a néppel, an-
nak tudnia kell a nyelvén. A nálunknál hatalmasabb nemzetek jö-
vendő szellemi munkásai munkatáborokban — a közös munkában

ismerik meg azon honfitársaik sorsproblémáit, kik verejtékes fizikai munkával keresik meg kenyerüket. A próbálkozások nálunk is megindultak. De talán nem is kell a fiainkat munkatáborokba küldenünk. A legkisebb háztartás, ipari műhely, parányi föld is adhat tanulóinknak, gyermekeinknek, foglalkoztatási lehetőséget. Kérjük a szülőket, *dolgoztassák fiaikat kertjeikben*, hogy meg tudják becsülni a földműves munkáját, a földművelést, *dolgoztassák iparukban*, hogy az iparos társadalom fáradságos munkáját helyesen értékelni tudják, *dolgoztassák üzleteikben*, hadd tanulják meg, hogy minden fillérért meg kell harcolni. A különféle társadalmi osztályokkal, a néppel való sorsközösségét a jövő értelmiségi középosztályának csak így teremthetjük meg. Erre pedig nemzeti jövődönk kötelez bennünket.

A magyar iskola magyar köntöse.

Minden eszközt fel kell használnunk a magyarabb magyarok nevelésére! A horogkeresztek és a fassiók milliói a Hitler Jugendokat, az olasz balillákat néhány év alatt világverő hőökké nevelték. De egyszersmind olyan öntudatos németekké és olaszokká, akik örökre leszámoltak mindennel, ami nemzetközi és országuk vérrel védett falain belül semmit sem engednek be, ami a germán és a latin szellem fejlődésének ártalmára lehet.

Mi, nevelők hiszünk a szimbólumok átütő erejében!

És csodálatos, iskoláinkban, a magyar életben egyetemesen még sem valósítjuk meg.

A társadalom csodálatos és érthetetlen közönnyel fordul el sokszor attól, ami magyar. Miért nem diadalmaskodik a mi magyaros ruhaviseletünk? Diákjainktól is a lehetőség szerint megkívánjuk! Mi hiszünk és fennen hirdetjük, hogy a magyaros ruha magyarabban dobogtatja a sziveket. Iskoláinkra is magyaros köntöst adtunk. Mi azt akarjuk, hogy jázsági líceumunk falai hangtalanul, némán is beszéljenek és a magyar szellemiséget sugározzák. A népviseleti képek gazdag kincsházával ékesítettük intézetünk több folyosóját. Ezeknek szemlélete tanulóinkat a magyar értékek becsülésére neveli. Nemzeti motívumaink kincsházával, népviseleti képekkel, a magyaros beszéd ragyogó példáival, szép jelmondatokkal, miniatűr országzászlókkal ékesítettük az intézet termeit, folyosóit, hogy a magyar faj értékét és fanatikus szerelmét példázzák e falak szerteszét.

A külsőségeiben is magyaros iskola megteremtésére talán soha

nem volt olyan égetően szükség, mint ma az idegen hatások kereszt-lüzében.

Gyűjtőmunkánk láthatatlan értékei. Az iskola társadalom szolgálata.

Gyűjtőmunkánk külsőleg látható értékei mögött a tanári szak-renyek fiókjaiban vannak rejtve a gyűjtőmunka láthatatlan értékei: népdalok, népi játékok, népszokások, szólás-mondások, tájnyelv, népi értékek stb. Tanári testületünk minden tagja közremunkálkodik hely-rajzi adottságaink feltárásában. Arra törekszünk, hogy tanulóink kör-nyezete ennek a városnak a szeretetét sugalmazza. Azt akarjuk, hogy tanulóink kedvet kapjanak a néppel való önzetlen foglalkozásra és hibáinak javítására. A társadalomszolgálat új emberlípust formálja a jövő iskolája!

Népnevelésünk egyik kiváló munkása írja: „Nálunk valóságos nemzeti csapás, hogy tengernyi megoldásra váró társadalmi felada-taink közepette igen sok a kitűnő lelkiismeretes „Beamter“, de ke-vés az önzetlen, mozgékony, társadalmi munkára hajlamos ember.“ Mi azért visszük tanulóinkat a különféle gazdakörökbe, népművelő-munkára, szerepeltetjük a különféle társadalmi egyesületekben, ünnepegeken, aránylag gyakran, hogy a társadalomszolgálat önzet-len munkáját már az iskola padjaiban megismerjék, s ne a szó fenti „Beamter“ értelmében foglalják el jövőndő munkaállomásaikat. A magyar hivatástudatot szeretnők kialakítani lelkeikben. Népünk szeretete ennek a munkának elengedhetetlen tartozéka.

Tájunk és népünk szeretete adta minékünk is kezünkbe a tollat. A munkában testületünk valamennyi tagja résztvesz. *Fiala Endre dr.* alábbi tanulmánya főként (jászszági tanulóinknak) adja fajkarakteroló-giai jellemzését. *Bognár Gyula* tanulóink néprajzi gyűjtőmunkássá-gának jászberényi eredményeiről számol be. *Kiss József* a táj- és népkutató-munka népiskolai gyűjteménytáráról ír. *Blénessy János* a jászszág tájéletrajzi irodalmát adja meg.

Szemes Gábor.

Ifjúságunk faji jellemrajza.

Ha a világmindenség szellemi, kultúrális arculatát vizsgáljuk, akkor azt tapasztaljuk, hogy a szellemi élet, a kultúra nem mindennüti ragyog egyformán. Nemcsak a földrajzi alakulatok mutatnak különböző magasságokat, égbetörő hegyormokat és csendes völgyeket, hanem a szellemi élet is. És hogyha ezt a *szellemi színvonalat* az emberfajták megoszlásával összevetjük, akkor olyan összefüggéseket találunk, amelyek nem magyarázhatók meg teljes mértékben csak a földrajzi, éghajlati, szociális viszonyokkal vagy a környezethatással. Ha egyedül csak ezek az adottságok határoznák meg a kultúra fejlődését, akkor szellemi életünk ősidők óta állandóan egyforma, ugyanaz, változatlan lenne, miként a hegyek és völgyek, folyók és tengerpartok. Pedig ezzel ellentétben a kultúra földrajzi eloszlása időnként nagyon is változott, sőt még ugyanazon a területen is más-más bizonyos korokban, ami elsősorban az emberi átöröklési anyag, az örökölt hajlamok különbözőségével magyarázható.

Egy kultúra kialakulásához elsősorban tehetség, örökölt hajlam kell, noha önmagában ez sem elegendő, hogyha egyéb körülmények akadályozzák a kultúrmunkát. A kultúrát mindig valamely közösség, nép, nemzet hozza létre, ezek pedig bizonyos emberfajoknak különböző keverékei. Azonban rögtön meg kell jegyezni, hogy egy bizonyos kultúra nem kapcsolatos csupán egyetlen emberfajjal, hanem az általános emberi jellegűnek tekintendő, amelyet a legkülönbözőbb fajtájú népek magukévá tehetnek. Végeredményben azonban nyilvánvaló, hogy egy nép kultúrális fejlődése szempontjából korántsem közömbös a *fajbeli összetétel*.

Mindezek kisebb körben is szembetűnőek. Intézetünk „földrajzi” adottságai, berendezettsége, célkitűzései állandó jellegűek. A növendékekre gyakorolt kultúrhatás változatlan, még egy-egy tanár-változás sem idéz elő zökkenőt, mert az elvégzendő tananyag mindenki részére ugyanaz. Élelmezési viszonyaink az utóbbi években is olyanok voltak, mint a 20-30-as években. Tanulóifjúságunk igen különböző társadalmi osztályokból kerül ki, de a köztük lévő nagy tehetségbeli ellentétek csak a szülői ház nevelőhatásával, a szülők anyagi helyzetével nem magyarázhatók meg teljesen. Belső intézeti életünk, az ifjúság kultúrális színvonala mégsem egyforma mindig, pedig az egymástkövető generációk szellemi örökséget is kapnak az elődöktől. Az utóbbi 10 esztendőben intézetünk az ország igen különböző helyeiről népesült be, vérrokonok csak szórványosan akadtak, vérszerinti, biológiai örökösök tehát nem követték egymást, ellenben adoptált szellemi utódokról joggal beszélhetünk.

A *fajttörténeti* kutatás eredményeit nem szabad túlzásba vinnünk, és azt ismét hangsúlyoznunk kell, hogy a kultúrához nem elég csupán a tehetség, hajlam, szükséges hozzá sok egyéb is. A fajttörténeti vizsgálódásokból annyit határozottan át kell vennünk, hogy az egyes emberfajoknak jellegzetes lelki alkatuk is van, s ezért az ifjúság tehetségvizsgálatakor helyet kell adnunk a *tajpszichológiának*. A kutatásokat rendkívül megnehezítette, hogy a legtöbb esetben mind testileg, mind lelkileg kevertfajú egyéneket kellett vizsgálnunk, ezért legfeljebb arra törekedhettünk, hogy az egyfajúnak mutatózó egyének nagyobb csoportját vegyük vizsgálat alá, s ezért a nagy számok mellett az egyéni zavaró körülmények többé-kevésbé lecsökkentek.

Mint az egész országban, intézetünkben is csupán szórványosan fordult elő a *nyugati, földközi, mediterrán faj*. Keveredve már gyakoribb, de ebben az esetben igen különböző, egymástól lényegesen elütő, más-más irányú színvonalon mozognak. Közülük kerültek ki eddig a legtöbb művészi érzékkel rendelkező növendékeink, pl. a legjobb színjátékos, ügyes szereplő (G. J. 1933.), a legtehetségesebb zenész (K. Gy. 1940.), költő, szavaló, novellairó (B. L. és O. L. 1940.), feltűnően jól rajzoló és festő (B. B. 1933., R. P. 1941.). Ezek más tekintetben sem voltak tehetségtelenek, de kissé könnyelműeknek mutatkoztak. Öltözködésben szerették a változatosságot, udvariasak, jó modorúak. Azonban sokszor fegyelmetlenkedők, a házi rendszabályokat gyakran megszegték. Viszont még a kisebb büntetések is szomorúságot, csüggedést okoztak nekik, úgyhogy enyhébben

kellett őket elbírálnunk. Vizsgálatok alkalmával nem kitartóak, pl. írásbeli vizsgákon felényi teljesítményt mutattak, szóbelieken hamarabb kifáradtak. Faji tulajdonságaikat ismerve, mégis jobb érdemjegyeket kellett nekik adnunk, mint pillanatnyilag érdemeltek volna, mert általában véve nem mondhatók tehetségteleneknek. és örökölt tulajdonaiknál fogva nagy eredmények véghezvitelére kevésbé alkalmasak, a kitartó szorgalom nem erényük. A gyermekekkel a legnagyobb kedvvel és a legügyesebben tudnak foglalkozni. A reggeli ébredéskor nehezen keltek fel, sokszor hajlamosak a lustaságra, a kiemenő elteltével gyakran elkéstek hazajönni, de részükre az volt a legnagyobb büntetés, ha ezt megvontuk tőlük. Kivételesen kellett bánnunk velük.

Évenként eddig leggyakoribb volt az *alpesi fajta*, néha 50%-ban is, természetesen erősen keverten s nem tiszta vonásaiban. Külsőre általában nem feltűnőek, sőt igénytelenebbek, ellenben rendkívül szorgalmasak. Nagyobb, az átlagos teljesítményt meghaladó tervek nem foglalkoztatják őket, józanul közepszerűek. Sok köztük a természet-tudományok és kézimunka iránt érdeklődő, és nagy eredményt mutatnak az ének-zene terén is, bár nem született muzikális tehetségek. Különösen ott tűnnek ki, ahol alapos, sőt aprólékos vizsgálódás, gondos megfigyelés szükséges. Néha akadémikusok, sőt bújlogatók, szeretnek a háttérben, teljes biztonságban maradni. Nem könnyelműek s mindenben jól megállják helyüket, és a jobb pedagógusok közé tartoznak. Tisztségekre, önálló szereplésre kevésbé alkalmasak. Sokszor bátortalanok, sőt gyávák és nem mindig megbízhatók, hanem számítók. Besúgók, törtető is akadnának köztük. Ezek azok a növendékek, akik eleinte javítóvizsgálatokkal boldogulnak és a végén meglepően kifejlődnek. Nem sokat olvasnak, de a tananyagot tisztességesen megtanulják, sőt bevágják. A finomságok iránt a legtöbb érzékük van. Ha más, főként északi fajtaival keverednek, akkor igen sok területen tehetségesek.

Tiszta északi fajtájút intézetünkben ugyanis alig lehetett találni, jelen iskolai évben mindössze 2 van, azért a következő néhány sor az alpesi-északi keveredésre vonatkozik. Külsőre jellegzetesebbek, termetre magasabb, erősebb izomzatúak s szebb arcvonásúak. Van bennük önérték, bátorság. Megbízhatók és kötelességtudók, de sokszor hatalmaskodók és elbizakodottak. A sport minden ágában tehetségesek, eléggé kitartók, pl. 10 stafétafutó közül 6–8 ilyen uralkodó északi keveredésű volt. Jó labdarúgó játékosok. Minden-

ben jók vezetőknek, szervezőknek, felügyelőknek, nem rendbontók. Elég mély érzelmi világúak.

Igen jó az *alpesi keveredése a dinári fajjal* is. Külsőben az előbbihez hasonlóak, jó arcvonásúak, de sokkal erősebbek, csontosabbak, sötétebb bőrűek és hajúak, sokszor zord, nyers benyomást keltenek. Nyílt, bátor fellépésűek, gyakran fanatikus vitatkozók. Kemény, makacs s kissé szögletes típus. Hirtelenharagúak, néha féktelenek, de egyébként barátságosak, kedélyesek és egyenesek. Jól beváltak háló- és dolgozószoba felügyelőknek, önképzőkori vagy nyilvános szereplésre is alkalmasak, mert elég jó beszélő- és szónoki képességűek. Könnyen tanulnak és nem jönnek zavarba, ha az anyagot nem is tudják teljesen. Néha többet mutatnak a valóságnál, tehát alaposabb ellenőrzést, szigorúbb eljárást és vizsgálatot kíván lelkületük. Nem fáradnak el egykönnyen, jó a figyelmük és emlékezetük. Írásbeli vizsgálatokon meglepő önállóságot és jó eredményt tudnak felmutatni s fogalmazó készségük, stílusuk határozottan szép, gördülékeny. Talán ez a legjellemzőbb rájuk. Üzleti hajlamuk, gyakorlatias gondolkozásuk is jó és zenei tehetség is sok van köztük. Jelen iskolai évi zenekarunk nagyrészt ilyen faji összetételű növendékekből tevődik össze. Ellenben feltűnő, hogy az iskolaszerű zenei tanulmányokat nem szívesen végzik, inkább naturalista zenészek, míg az alpesiek éppen az ellenkezőek. Ifjúsági ünnepek alkalmával féktelen jókedvűek, sokszor meg egyenesen verekedő természetűek.

A legszerényebb magavisetűek a *balti fajtához* tartoznak. Csendesek és jóindulatúak, ámbár hangulatuk gyorsan változik és könnyen befolyásolhatók. Hajlamosak a szemlélődő életmódra és így igen sokat olvasnak s ezek képezik önmagukat a legtöbb irányban. Majdnem minden esetben nemcsak az irodalmi és zenei műveltségben tűntek ki, hanem matematikai készségük is a legjobb (T. K., 1940., I. Z. és P. Gy., 1941.). A vezetőszerpet nem szívesen vállalják, pedig erre alkalmasak s önmaguk is fegyelmezettek. Az atlétika legtöbb ágában kedvvel és eredménnyel szerepelnek, főként a dobásokban, míg a szertornában nemcsak nehézkesek, de érzékük is kevesebb iránta. Minden ételfajtát elfogyasztanak és pótlásra is szükségük van. E tekintetben az északi fajtájúak sem válogatósak, míg a dináriak néha igen, főként pedig a kevesebb számú nyugatiak. Egy alkalommal pl. egres és paradicsom szósz volt főtt hússal. A baltiak azt fogyasztották igen jó étvággyal, amelyikből több volt: a paradicsomot, a nyugati típusúaknak meg az egreshez is kel-

lett még külön porcukor. Az alpesinek inkább a hús volt a fontos. Ezek általában véve hús- és zsíros-étel kedvelők, hízásra, kényelemre hajlamosak.

Feltűnő, hogy a legmélyebben vallásos gondolkodású és szociális érzésű a balti fajta. Egy hónap első pénteki napján korareggel többen áldozni mentek, de előtte fajtörténeti vizsgálaton estek keresztül s 70—80% balti fajtájúnak találtak.

Szerfölött érdekes a *jász-kún vidékekről származó növendékeink* lelki alkata. Közepes termetű, rövidebb koponyájú, barnaszínű „törökös” faj. Könnyebben lobbanó, merész, virtuskodó, makacs. Szeretnek uralkodni, vezetőszeretettel vinni. Elég világos fejűek és tisztalátásúak, de a munkában nem kitartók. Ezek azok a számító diákok. Vizsgálatokon sokszor igen jól szerepelnek, de az egész anyagot nem tudják kielégítően, csak egyes tételeket. Politizáló hajlamúak s ebben alig lehet őket érvekkel meggyőzni. Egyébként is sok hetykeség van bennük. Nehezen tűrik a rendet, fegyelmet. Van bennük kultúrérzék, élelmesség, de nem az akarat hősei s tartós erőfeszítésben, tartalmas, mélyebb tanulmányokban lelki tulajdonaiknál fogva sokszor gátolva vannak. Ebben inkább a hevesi, a nógrádi s felvidéki, többé-kevésbé balti jellegű növendékeink a legjobbak. A kaukázusi törökös jász-kúnvidéki tanulóink testnevelésben leginkább a futó számokban tűnnek ki s elég kitartó labdarúgók. Feltűnő, hogy labdarúgásban kissé önzők, a csatárok nem összejátékosok. Játék közben erről a leggyakoribb figyelmeztetés ellenére is megfélelkeznek. Talajtornában a legmerészebbek. Szellemeikben a történettudományok iránt is van érzékük. Mindent egybevetve, jobbak az átlagnál, azonban e teljesítmény elérésében kemény vezetésre van szükségük.

Nem áll módunkban minden részletre kitérjedni, de az eddigiekből is láthatjuk, hogy miként az egyes fajoknak, éppen úgy növendékeink csaknem mindegyikének egyaránt vannak fény- és árnyoldalai. Egyik sem sajátíthatja ki magának az emberi értékek egész mértékét, s viszont egyiket sem lehet csak gyarlóságokkal vádolnunk. Az érdemjegyek megállapításához, a tanítói oklevél kézhezadásához abszolút, csalhatatlan, tökéletes mértékegységünk nincsen. Rendkívül nehéz eldöntenünk, hogy milyen végeredményt mutasson az erények és hibák mérlege. Az azonban biztos, hogy a fajpszichológiai ismeretek ebben semmiesetre sem hátráltatnak bennünket, hiszen a született, örökölt hajlamok figyelembe vétele feltétlenül segítségünkre van annak megállapításában, hogy egész lélekkel, teljes odaadással végezte-e munkáját egy-egy ifjú, mert ez az igazi

mérték. meglepően nagy annak a nevelőhatása, ha pl. valamely hiba megbeszélésekor azt a bizonyos rossz tulajdonságot nemcsak egyéni, hanem faji sajátságként is feltárjuk, kiterjeszkedve még a távoli rokonságra is. Igaz, hogy egyetlen növendék esetében is az ilyen vizsgálat több órás munkát vesz igénybe, de rendkívül eredményes, és igen serkentőleg hat az önnevelésre, s ezenkívül az ilyenirányú megállapításokat az ifjúság igen szívesen magáévá teszi.

Egyébként — mint tudjuk — minden emberi sajátság csaknem valamilyen megvalósuló arányokban. Ezáltal nemcsak a közös emberi fajhoz való testi-lelki kapcsolat él a tudatban, hanem az egymás iránti megbecsülés is, ami az oktató-nevelő munka sikerét, a szellemi értékek, a kultúra fejlődésének folytonosságát elősegíti.

A fentiekből korántsem következik az, hogy növendékeinket valamilyen örökölt tényezőkből, mechanikus szabály szerint kialakult adottságoknak tekintjük. *Faji sajátságaikban csak fejlődésre képes és fejlesztésre rá is szoruló hajlamokat látunk, amelyeket nem hagyhatunk figyelmen kívül.* Örökölt hajlamaik lehetőséget jelentek az ő és a mi nevelőmunkánk részére. A hajlamok ugyanis nagyrészt nemcsak önmaguk törekszenek kifejlésre, hanem megvalósulásuk még nagyobb mértékben függ a tudatos, szándékos fejlesztéstől, gyakoroltatástól. Ilyenek pl. a testügyességek, sporttehetségek vagy a szellemi tehetségek, tudományos, művészi képességek. A legerősebb hajlam is visszamaradhat kifejlődésében, a tehetség az egész kultúra számára elveszhet, ha a fejlesztő hatások elmaradnak.

Döntőbb jelentősége van mindezeknek az *ifjúság jellemének* kialakulásában, mert ebben a tekintetben lényeges szerepe van az eredeti, már kezdettől fogva bennünk lévő, örökölt, velünk született hajlamoknak. Hiszen a lélek eredetileg nem üres lap, „tabula rasa” hanem azon az örökölt pszichofizikai alkat folytán már eleve megvannak, vagy legalábbis halvány, nagyvonalú kontúrjai egyes hajlamoknak, bizonyos jellemnek. Ez az ősi, eredeti, ösztönös, elsőleges jellem, amely független a környezettől, akarattól, oly alapadottság, mely az elődöktől kapott átöröklési anyag függvénye. Ez az elsőleges jellem döntő jelentőségű az egyénre, jellemének további alakulására, sokat jelent az egyén kialakulása szempontjából, de ez sem tesz egyedül mindent, még korántsem adódott meg ezzel a teljes és végleges jellem. Ha ez így volna, akkor be kellene zárunk az iskolákat, az összes nevelőintézeteket, meg kellene szüntetni minden nevelői tevékeny-

séget, és semmi értelme sem volna a jutalmazás és büntetésnek, amikkel pedig helyes irányban akarjuk fejleszteni a jellemet.

Az örökölt hajlamok által nagyvonalakban, halványan meghatározott jellemnek későbbi alakulásában már döntő szerepe van a nevelésnek, környezethatásnak és az önnevelő tevékenységnek, amelyek feltétlenül módosítják, irányítják a jellem további fejlődését. Az elődöktől örökölt hajlamokon, az elsőleges jellem felül a „gyermekszoba”, az iskola, a nevelés hozza létre a *másodlagos jellemet*. Ez a másodlagos jellem azonban nem egyszerűen fejlettebb, élesebben kirajzolt mása az eredeti, elsőleges jellemnek. Az eredeti jellemvonások csak alacsonyabb, primitív fejlettségi fokon nyilvánulhatnak meg zavartalanul, de magasabb fokon, nevelés, önnevelés, gyakorlás, ismétlés következtében eredeti jellemvonásaink bizonyos mértékben korlátozódnak, szűzies természetességükben nem érvényesülhetnek. Mi lenne, ha a szeretet és gyűlölet, öröm és fájdalom, gondolat, vágy kendőzés nélkül, szabadon bármikor megnyilvánulhatna? A féktelen, indulatos gyermekből nyugodt, megfontolt, az önző és kapzsiból szociális, a faragatlan, nyers természetűből jómodorú ifjút kell nevelnünk. És ha szellemileg minél magasabb színvonalon állanak, annál inkább más lehet a másodlagos jellem, mint az elsőleges.

Az azután természetes, hogy az elsőleges jellem nem tűnik el, hanem csak háttérbe szorul, de ezek az elnyomott hajlamok állandóan a lélek mélyén lappanganak és ki-kitörhetnek, „megfelekedezik magáról” valaki. Azonban minél inkább megegyeznek valakiben a két jellem fővonásai, annál szilárdabb jellemről beszélhetünk, a másodlagos jellem kialakításában feltétlenül az alaphajlamokból kell kiindulnunk. A fajpszichológiai kutatásokra azért van tehát szükség a nevelésben, hogy a nélkülözhetetlen másodlagos jellemet kialakíthassuk. A jellemben nem az a fontos, hogy természetes, hanem az, hogy jó legyen. A jó pedig kívánatos, megvalósítandó, szükséges, kötelező, s ezért kell az elsőleges, természetes jellemmel szemben a másodlagos, erkölcsösebb jellem. Ebben a tekintetben igen eredményes lehet a fajtörténeti vizsgálódás.

Ugyanilyen fejlődést, tökéletesedést igényel a nép, a nemzet érdeke is. Az élet, népek és nemzetek élete folytonos változással jár, és ez a közösség azt kívánja, hogy minél értékesebb tagjai legyenek. Igaz, hogy a nemzet nem a vér és a faj, hanem elsősorban a szellem és erkölcs közössége, de korántsem kizárólagosan. A néphez, nemzetéhez meghatározott, élő emberanyag, húsból, vér-

ből való néptest, nemzettest is tartozik, mint hordozója, továbbadója az átöröklési anyagnak. Ezt a nép- és nemzettestet is védenünk, ápolunk, fejlesztenünk és tökéletesítenünk kell. A fajtörténetet tehát nem önértéknek tekintjük, hanem az egyetemes történet és benne a magyar történet és nemzetnevelés eredményes, hathatós ágának.

Fiala Endre dr.

Néprajzi gyűjtőmunka liceumunkban.

Régi pedagógiai igazság, hogy többet ér egy szemernyi gyakorlat, mint egy zsák elmélet. Erre gondolok ennek a szűkre szabott kis beszámolónak a megírásakor, melynek keretében: 1. a jászberényi m. kir. áll. líceum növendékeinek gyűjtőmunkásságát próbálom megismertetni, rámutatván egyben arra is, 2. hogyan kapcsolódik bele az ilyenfajta munka eredménye az egyes tanítási órák anyagába, s végül 3. hogyan támogathatja a szülői ház a néprajzi gyűjtőtevékenységben az iskolát?

1. A diákság már a világháború előtti évtizedekben is értékes tagja volt a néprajzi gyűjtőgárdának. Az *Ethnographia* c. folyóirat régi évfolyamait lapozgatva többször is találkozunk fiatal diákoktól származó kisebb gyűjteményekkel. A híres Folklore Fellows magyar osztálya 1911 november 29-én alakult meg s 1912 május 19-én tartotta első ifjúsági összejövetelét Sárospatak ősi főiskolájának diáksága körében s a pataki diákok még abban az évben beszolgáltattak 33 gyűjteményt, 6 népi eredetű régi füzetet s egy régi ponyvaterméket. Körülbelül ugyanígy működtek az egriek is. A következő évben, 1913-ban, Pápán, Szegeden, Kecskeméten, Kisujszálláson, Gyulán és Nagyszalontán alakultak vidéki osztályok. A nagyszalontaiak már 1914-ben befejezték pompás gyűjteményüket, mely azonban a világháború miatt csak tíz év múlva, 1924-ben jelenhetett meg. A mintaszerűen összeállított kötet értékét Karácsony Sándor méltatta lelkesen, azt jelölve meg legnagyobb újításnak, hogy az anyagot 1 tanár vezetésével 28 növendék hordta össze. Szerin-

te a gyermek- és suhancgyűjtők sok esetben jobbak a felnőtteknél. Jelenlétük nem zavarja a nótázókat, mesélőket, friss és biztos emlékezetük szintén nagy érték a gyűjtésben.

Karácsony Sándornak ez a nagyjelentőségű megállapítása egyik 16 évvel ezelőtt megjelent tanulmányában hangzott el. Időszerűségét ma fokozottabb mértékben érezzük, mint valaha. A néprajzi gyűjtőmunka pompás eredményekkel indult meg azóta a debreceni ref. tanítóképzőben, N. Bartha Károly vezetésével, a szegedi kir. kat. tanítóképzőben Bálint Sándor munkálkodása nyomán, aki a néprajz és tanítóképzés kapcsolatait nagy szaktudással, részletes körültekintéssel tárgyalta tudományos és pedagógiai folyóiratainkban. A legutóbbi két évtizedben kialakult u. n. „magyarságtudomány” előkelő helyre állította a néprajzot. A „mi a magyar?” kérdéssel foglalkozó munkák megkérdézik a néprajzot is, s legkiválóbb tudósaink, íróink a magyar kultúra egészséges fejlődésének zálogát a néphagyományok és a magasabb, u. n. „európai” műveltség helyes összeolvadásában látják. Kiváló paraszttírónk, Veres Péter mondja: „Paraszt-népünk ősjellemét általános emberi értékek tartom, amire egészséges közösséget és magas kultúrát lehet építeni”. A „népi gondolat” szinte napról-napra erősödik irodalmunkban, izmos tehetségű fiatal írók hosszú sora indult el töretlen utakon s a legszélesebb rétegek törekszenek arra, hogy népünket igaz valóságában megismerjék.

A néprajzi gyűjtőmunkásság tehát ma sokkal nagyobb jelentőségű, mint volt húsz esztendővel ezelőtt. A tudománynak felbecsülhetetlen nyeresége származik abból, ha első híradói, forrásainak felkeresői fogékony szellemű, fiatal diákok. Maga a gyűjtő is megtalálja számítását lelke nemesedésében, azonban mindezeket felülmulja az a gazdagodás, mely a nép megismerésének, tehát a helyes nemzeti önismeretnek a vonalán jut el az ifjúság lelkébe. A mai magyar élet majdani vezetőinek minél előbb és minél alaposabban kell foglalkozniok népismerettel!

Ilyen szellemben való előkészítés és megalapozás után kezdődött a gyűjtőmunka megszervezése és megindítása. Legtöbb eredménnyel a Jászság katolikus népe vallási hagyományainak és szokásainak összegyűjtése kecsegtetett. Bálint Sándor *Népünk ünnepei* c. kiváló munkáját mindenben irányítóul és útmutatóul, valósággal „vezérkönyvül” használtuk. A gyűjtésre vállalkozó és kiválasztott növendékek pontosan áttanulmányozták a könyvet, számukra közvetlenül fontos részleteiről jegyzeteket készítettek. A gyűjtőmunka 1940 őszén indult meg s ebben az iskolai évben főleg a karácso-

nyí és húsvéti ünnepkörre vonatkozó hagyományokról és szokásokról készültek feljegyzések. Jászberényel és tanyavilágával 21, a Jászság többi községével 15 növendék foglalkozott. A munka előzetes megbeszélése mindig néhány héttel az illető ünnep előtt történt. Pl. Mindenszentekről, Halottak napjáról már október elején beszélgettünk, elolvastuk Bálint Gábor könyvének erre vonatkozó fejezeteit, s rendszerint akadtak növendékek, akik emlékezetből is tudtak ezekre az ünnepekre vonatkozó népszokásokat említeni. Természetesen ez csak kiindulási pontul szolgált, az érdeklődés, utánjárás és feljegyzés az ünnepet közvetlenül megelőző napon, az ünnepi órákban történt. Azt is hamarosan megállapították a gyűjtő növendékek, hogy családjuk, ismerőseik körében kik a legjobb adatszolgáltatók.

Ezeket számontartották és alkalomadtán részletesen kikérdezték. A legfontosabb mindig az volt, hogy a gyűjtő növendék kellő felkészültség és előzetes tájékozódás után, megfelelő időpontban fogjon munkához: 1. a szóbanforgó ünnep szokásaira vonatkozó tudnivalókat el kellett olvasnia Bálint Gábor könyvéből, 2. előre meg kellett állapítania, hogyan kezd munkájához, kiktől kaphat adatot vagy felvilágosítást, és 3. mindig a megfelelő időpontban kellett gyűjtőmunkáját elvégeznie. (Pl. a karácsonyra vonatkozót karácsonykor, az újévit újévkor.)

Munkásságunk eredményéről e helyen nehéz lenne beszámolni. A legkiválóbb gyűjtemények remélhetőleg hamarosan nyomtatásban is napvilágot látnak. Addig is érdemes megemlítenünk, hogy a gyűjtő növendékek igaz lélekörömmel állapították meg, ha valami érdekes, vagy eddig kevésbé ismert népszokás került a kezük alá. Bálint Sándor jelzi többször idézett művében, hogy az egyházi év néprajza terén mennyi értékes adat vár még a szorgalmas gyűjtőkre. Így pl. megemlíti, hogy a Szent Család szálláskeresésének szokása az eddigi gyűjtőmunka eredménye szerint csak Tápén, Jászladányon és Héhalmon (Nógrád vm.) ismeretes, máshonnét adat nincs, pedig ez a szép szokás bizonyára sok helyen megvan. Gyűjtő növendékeink legnagyobb örömmel számoltak be arról, hogy a Szent Család szálláskeresése szokásban van az egész Jászság, sőt Heves, Borsod és Szolnok megye határos területein is. A szokás újabban a vallásos ponyva révén igen terjed. Növendékeink néhány ilyen füzetet is összegyűjtöttek. A nagypénteki kenyér sütése és megőrzése, melynek segítségével a vízbefult ember holttestét keresik meg, szintén ismeretes a Jászságban. A jászberényi öregek arról is tudnak, hogy halottak napján az u. n. „halottak miséje” abban az

alagútban van, mely a néphit szerint a ferencrendi barátok kolostora (a török időkben vár volt) alól Hatvanba vezet. De ismeretes a halottak éjféli miséje is, mely a nép szerint egy órával előbb van, mint az „élőké”. Sok érdekes adat került még elő a jászberényiek Szent Antal-napján szokásos mátraverebélyi búcsújárásával kapcsolatban is.

Gyűjtőmunkánk kiterjedt a Jászság népmeséire, népmondáira és drámai (népi színjátszó) hagyományaira is. Irányító- és vezérfonalul szolgált a Magyarság Néprajzának III. és IV. kötete, Ortutay Gyula *Kis magyar néprajz* c. könyve, továbbá az egyes mintaszerű gyűjtemények. Pl. Berze Nagy János: *Mesék. Heves és Szolnok vármegyéből*, *Baranyai magyar néphagyományok* (a II. kötetben népmesék vannak), Ortutay Gyula: *Fedics Mihály mesél*. 1941. Könyvnapján jelent meg Banó István *Baranyai népmesék* c. munkája és Ősz János eredeti székely népmese-gyűjteménye, *A csudatáska*. A budapesti egyetem Magyarság Tudományi Intézetének Ortutay Gyula szerkesztésében megjelent eddigi két kötete népmeséket tartalmaz, de a következő kötetekben a népi színjátszás köréből is közölnek anyagot. Értékes mintákat tehát bőségesen találhatunk és a jövőben is fogunk találni.

2. A líceumi Tanterv és Utasítások a 112. és 116. lapon emlékeznek meg azokról a néprajzi munkákról és gyűjteményekről, melyekből kívánatos szemelvényeket válogatni az olvasókönyvekbe. Az egyes tájak és népük olvasmányokon keresztül történő megismertetése szintén alkalmas a néprajzi szempontból való tárgyalásra. Györffy István írja a tanítóról *A néphagyomány és a nemzeti művelődés* c. munkájában: „Minél jobban be tudja kapcsolni az iskolai műveltséget a nép hagyományos műveltségébe, annál maradandóbb lesz az iskolai műveltség a nép körében”. Bálint Sándor is azt kívánja a tanítótól, hogy „legyen tisztában azzal, hogy az iskolai nevelés csak időleges, maradandónak csak a hagyományos népi tudást tekinthetjük”. Ez természetesen nemcsak a tanítóra és tanítóképzőre vonatkozik, hanem mindenfajta tanult emberre és iskolára, tehát a líceumra is. Tanítási óráinkon valóban új szint, hűvelőlatot, sajátos értéket jelent egy-egy népmese elmondatása, helyi népdal elénekeltetése, drámai hagyomány (pl. betlehemezés, háromkirályos játék) eljátszatása. A jászsági nyelvjárás sajátágaival, főleg érdekes szólásaival állandóan foglalkoztunk. A tanmeneti anyaggal való kapcsolat szoros megépítése sem nehéz. Népmesék, népdalok, közmondások, szólások úgymint vannak olvasókönyveinkben, he-

lyi gyűjteményeinket ezekhez kapcsolhatjuk. A karácsonyi, husvéti, stb. tárgyú olvasmányokkal kapcsolatosan alkalom nyílik a megfelelő jászági szokások ismertetésére, illetőleg bemutatására.

3. *Külön kell megemlékeznünk arról, hogyan támogatta a szülői ház a gyűjtő növendékeket.* A legjobb útbaigazítók, tájékoztatók a szülők voltak, ők hívták fel a figyelmet azokra, akiktől jó adatok közlését lehetett várni, de nagyon sokszor maguk is értékes, régi szokásokkal gazdagították a gyűjteményeket. Nagyszülők útján még több értékes, régi adat jutott a gyűjtők birtokába. A tanító- vagy jegyző-apa mintaszerű gyűjtemény megalkotásában segítette fiát, a harangozó fia részletesen fel tudta sorolni, milyen babonák fűződnek a harangozáshoz és magához a haranghoz is, az iparos-fiú a céhek régen megszűnt szokásai közül jegyzett fel néhányat, mert apja és nagyapja kiváló emlékező tehetséggel rendelkezik. Földműves-fiúk az időjárás, népies időjóslás nagy ismerői, szintén a szülők útmutatása nyomán. Sok régi népmese, népmonda és népdal szintén a szülői és rokoni ház révén jutott el az iskolai gyűjteményekbe. E helyen kell köszönetet mondanom Dárdai István jászberényi (Csikos-tanya) áll. tanítónak, aki néhány évi párizsi működés és tanulás után a Jászországban helyezkedett el s intézetünk munkájába belekapcsolódva pompás népdal- és népi játék gyűjteményével adott ifjúságunknak mintát a gyűjtés eredményeinek feldolgozására. Példája nyomán meg kell tanulnia minden növendékünknek, hogyan lehet munkás lélekkel, kitartó fáradozással szolgálni a népi kultúra eszméjét!

A néhány hónapig vezetett gyűjtőmunka, mely a jövő iskolai évben folytatásra kerül, nem volt tehát értéktelen. A gyűjtő növendékek saját munkájuk eredményeként győződtek meg arról, hogy néphagyományainkra bátran építhetünk magasabb kultúrát, amint ezt Györffy István és népi íróink hirdetik. A nemzeti önismeret és öntudat útján is jelentős lépésekkel haladtak előre a népi kultúra közvetlen megismerése révén. A mai néprajzi kiadványok tudományos célkitűzések mellett a falu-város mesterséges ellentétének megszüntetésén is fáradoznak s ezt a célt a néprajzi gyűjtőmunka végzése, eredményeinek számbavétele is szolgálja. Az Eckhardt Sándor szerkeztésében megjelent *Úr és paraszt a magyar élet egységében* c. nagyszabású mű tudós szerzői egyhangúan megállapítják, hogy a magyar műveltség alsó és felső rétegei állandó körforgásban élnek; majd alulról érkezik a tápláló nedv, majd meg felülről a ter-

mékenyítő ösztönzés, sőt a két műveltség egységbe olvad, a magyar nemzeti műveltség nagy egységébe. Szerény munkásságunk azt igazolja, hogy az úri életet ostromló idegen hatások ellensúlyozására most az alulról érkező tápláló nedvekre, a népi erők ápolására, fejlesztésére, a népi kultúra fokozatos feltárására van szükség!

Bognár Gyula.

A Jászság tájéletrajzi irodalma.

Táj az egyforma tájalkotó tényezők között, vagyis egyéni térben együttlétező és egymásra kölcsönösen ható természeti és emberi jelenségek összessége. *Tájéletrajz* pedig a földszín különleges egységeinek egységes és átfogó életét feltáró szemlélet, természet-tudományi, történelmi, nyelvészeti, jogtudományi stb. kutatások, a különböző tudományok teréről származó tények, tudáselemek földrajzi értékelése alapján készült földrajzi életkép.

Ennek a meghatározásnak szellemében *Fodor Ferenc* egyetemi tanár, tankerületi kir. főigazgató igazi tájnak tekinti a *Jászságot*, melyet a történelemben autonóm népe a maga céljai, szükségletei és lelkisége szerint alakított a maga képére. Ezt a tájat különösen alkalmasnak találta tájéletrajzi kutatásra. Különleges tudományos módszerével éveken keresztül vizsgálta személyesen és vizsgáltatta a közgazdasági egyetem hallgatóival s így születtek meg *Fodor Ferencnek* a *Jászságra* vonatkozó rendkívül értékes értekezései:

I.

1. A Zagyva alföldi medencéjének régi vízrajzi viszonyai. (Vízügyi Közlemények, 1935. évf. 223-237. 1.)
2. Bedekovich Lőrinc gazdasági és települési térképei. (Térképészeti Közlöny, 1935. évf. III. k. 3-4. füzet.)
3. Bedekovich L., egy XVIII. sz.-beli magyar térképész. (Térképészeti K., II. k. 3-4. f., VII. sz. melléklete.)
4. A Csörszárok. (Buvár, 1936. I. 38-41. 1.)

5. A Jászság demográfiája a XVIII. sz.-ban. (Értekezések a filozófiai és társadalmi tudományok köréből, IV. k., 8. sz. 1934.)

6. A II. József-féle népszámlálás eredményei a Jászságban. (Magyar Statisztikai Szemle, 1934. évi II. sz.)

7. A Jászság mezőgazdasági viszonyai a redempció idejében és jelenleg. (Magyar Gazdák Szemléje, 1935. évf. okt. sz.)

8. A Jászság mezőgazdasági Statisztikája 1699-ben. (Magyar Stat. Szemle, 1935. évf. 3. sz.)

9. A tanyavilág kialakulása a Jászságban. (Magyar Gazdák Szemléje, 1937. I. sz.)

10. Tájéletrajzi Tanulmányok a Jászságban. (Földrajzi közlemények, 1938. 6-7. sz.)

11. Statistiek Redemption Jasygiens i. J. 1742. (Journal - de la Societe Hongroise, Bpest, 1937.)

Fodor Ferenc említett munkáinak írása közben a Jászságnak a XVIII. sz. közepétől a XIX. sz. közepéig írt gazdag jász irodalmát (120 forrásmunkát, 7 kéziratot, 100 oklevelet, 60 kéziratot térképet) használta fel. Felsorolt tizennégy mintaszerű tanulmánya, alapul szolgálhat a *Jászság táj- és népkutató munkájában*. Ennek további megkönnyítése céljából a következőkben összeállítjuk a *Jászságra vonatkozó irodalmat*. Bárcsak be lehetne ezt szerezni a *Jász Múzeum könyvtára* részére, hogy a kutatók ott megtalálhassák a következő munkákat:

II. Általános jellegű könyvek.

12. Baksay Sándor: Jász-kunság. Az Osztrák-magyar Monarchia írásban és képben, II. k. Bpest, 1891.

13. Czetter Jenő: Jász gazdák — szász gazdák, Bpest, 1912.

14. Fekete Lajos: A jász-kunok története. Debrecen, 1861.

15. Gombocz Zoltán: Ossetes et Jasyges, Revue des Audes Hongr., III. 1-2.

16. Gyárfás István: A jász-kunok személyes és birtokviszonyainak története és jogi fejtegetése. Bp. 1883.

17. Gyárfás István: A jász-kunok története, I—IV. k., Kecskemét, 1870—1886. Tört. és régészeti füzet. 1865.

18. Gyárfás István: Jász-kunsági községpecsétek. Századok, 1874.

19. Gyárfás István: Régi jász-kun termértékek. Századok, 1880.

20. Györffy István: A Jász-kunság nemessége, 1699. Genealogikai füzetek, V. évf.

21. Györffy István: A jász-sági szűcs hímzések. Magy. Népműv. 1924.

22. Gyurikovics György: Jászokról vagy Philiszteusokról. Tud. Gyűjtemény, 1833. XII. 102.

23. *Herendi J.*: A jász-kun kerületek a függetlenségi harc alatt, 1848-49-ben, Cegléd, 1901.
24. *Hermann Ferenc*: Jászkunoknak az állam és a felirati kérvénytervezete, Bp. 1904.
25. *Hild Viktor*: A Jászok története. Kézirat, XII. kötet. Szolnok, Városi Múzeum.
26. *Hild Viktor*: Jász-Nagykun-Szolnok vármegye leírása, kézír. I.—IV. füz.
27. *Horvát István*: A jász nemzet nyelve. Pest, 1833.
28. *Horvát I.*: A jász nemzet nyelvéről. Tud. Gyűjt. 1833. XII.
29. *Horvát I.*: Jászokról, mint magyar nyelvű népről és nyilasokról. Tud. Gyűjt. 1829—30. VII. VIII. IX.
30. *Horvát Péter*: Commentatio de Initiis ac Maioribus Jazygum et Cumanorum eorumque Constitutionibus, 1801.
31. *Horvát P.*: A jászok-kunok eredete. H. n. 1823.
32. *Huntalvy Pál*: Magyarország ethnografiája.
33. *Illésy István*: Lehel kürtje és a jászok. Századok, 1847.
34. *Illésy János*: A jászkun kerületek visszaállítása 1745-ben. Századok, 1900.
35. *Illésy J.* Jász-kunság előadása a német lovagrendnek. Századok, 1905.
36. *Imrik József*: A jász-kun nép naptára, Karcag, 1855.
37. *Kálmán Ödön*: Mióta hívják a jászokat filiszteusoknak? Századok, 1916.
38. *Kálmán Ödön*: A zsidók letelepedése a Jászságban. Bp. 1916.
39. *Kálmán Ödön*: József nádor megvédi a jászsági zsidókat. Egyenlőség, 1916.
40. *Kele József*: A Jászkunság megváltása, Bp. 1904.
41. *Kele J.*: A vörösök Szolnokon és a Jászságban, Szolnok, 1927.
42. *Kelemen Kajetán*: A jászkun birtokviszonyok fejlődése és jogi alapja, Karcag, 1878.
43. *Kelemen K.*: A jászkun redemptio története és fejlődése a jelen korig. Szeged, 1877.
44. *Kelemen K.*: Jászkun birtokviszonyok és fejlődése a jelen korig, Szeged, 1877.
45. *Kiss József*: A jászkunok földje a népiskola III. és IV. o. számára, Bp. 1931.
46. *Kring Miklós*: Kun és jász társadalmi elemek a középkorban. Bp., Egyetemi nyomda, 1932.
47. *Melich János*: A jász népnévről. Magyar nyelv. 1912.
48. *Nagy L.*: A jászkun birtok viszonyok fejlődése és jogi alapja, Karcag, 1878.
49. *Palugyai Imre*: Jászkunkerületek, külső-Szolnok vármegye leírása. Oest, 1855. Magyaror. leírása III. k.
50. *Pantó J.*: Jász-Nagykun-Szolnok megye földleírása, Pest é. n.

51. *Prodraczký József*: A kunok és jászok hajdani és mostani állapotukra emlékeztető írás és egy oklevél toldalék gyanánt. Tud. Gyűjt. 1838. IX., 1839 III.
52. *Rédeczky Jenő*: A Jászságról úti tárcatöredékek. Fővárosi Lapok, 1866., 122., 123. sz.
53. *Révfy Lajos*: II. Rákóczi Ferenc és a jászkunok. Szolnok, 1906.
54. *Runyi Ferenc*: Bél Mátyás véleménye a Cumánokról és Jasygecekről, Tud. Gyűjtemény, 1834.
55. *Rusvay Lajos*: Annus jubileus Jazygum et Cumanorum. Cassovia 1751.
56. *Sándor István*: A kunokról, jászokról és székelyekről, 1791.
57. *Sipos Orbán*: Rendszeres jelentés Jász-Nagykun-Szolnok megye állapotáról, Szolnok, 1880.
58. *Soós Adorján*: Adalék Jász-Nagykun-Szolnok vármegye történeléhez, Karcag.
59. *Soós A.*: A jászkunság körüli nemes birtokviszonyok a tatárjárás után, Pécs, 1934.
60. *Soós A.*: Magyar nemesek a Jászkunság területén, Pécs, 1934.
61. *Szombathelyi Ignác*: A metanasta jászok, Győr, 1873.
62. *Tóth Tivadar*: A jászkunok története a török hódoltság korában, Szolnok, 1913.
63. *Vitkovits Mihály*: Egy őszinte jász polgár. Budapesti híradó, 1846.
64. Jász és kun megyebeli törvényszékeket tárgyzó statutumok.
65. Jászkun kerületek törvényhatósági szervezésére vonatkozó albizottsági javaslatok, Pest, 1871.
66. Jász nagy- és kiskun kerületeknek földíratl ismerete. Tud. Gyűjt. 1838. IX.
67. Jelentés a Jász-Nagykun-Szolnok várm.-i gazdasági egyesület 6 évi működéséről. Szolnok, 1897/1903.
68. Jász-Nagykun-Szolnok megye községei és egyéb lakott helyei hivatalos neveinek jegyzéke, Bp. 1903.
69. Jászok csoportja a Rómában lévő Trajánoszlopon. Magyar Hajdan és Jelen, I. 1847.
70. Jászok és Kunok főkapitánya. Magy. Hajdan és Jelen I. 1847.
71. Jászok és kunok részére 1751-ben kiadott királyi regulációk, v. rendszabályok.
72. Jász és kun megyebeli törvényszékeket tárgyzó statutumok. Kihirdetve 1799-ben, magyar fordítás 1820-ban.
73. Legújabb jászkun képes naptár 1877-1901. évekre. Bp. 1886.
74. Statuta pro judiciis Jasygum et Cumanorum, Pest, 1809.
75. 1844. törvénycikkely a Jászkun-belszerkezetéről és országgyűlési szavazatjogáról.
76. Jász-Nagykun-Szolnok vármegye Szabályrendeletei, 1880. és 1895.

77. Jász-kun kongresszus a kunok 700 éves letelepedésének emlékére. Bp., 1939.

78. Jász-Nagykun-Szolnok vármegye *Radenich György* szerkesztésében.

79. Jász-Nagykun-Szolnok vármegye Trianon után, Szolnok, 1930. *Frühwirth Mátyás* és *Wenzel István* szerkesztésében. Ebben a Jászság címen *Apponyi Albert* írt cikket. Jászberényt *Komáromy József* ismerteti. A két jászsági járásról szól a 128-tól a 184-ik oldalig.

80. Jász-Nagykun-Szolnok vármegye multja és jelene, Pécs, 1935. vitéz *Scheffsik György* szerkesztésében. Ebben a jászok letelepülése című cikket *Czetler Jenő* írta. Jászberényt *Bene Lajos* ismerteti. A jászsági községekről a 387-től 413-ig van szó.

III. Jászsós-szentgyörgy.

81. *Hild Viktor*: A jászsós-szentgyörgyi sír. Arch. Ért. 1901.

82. *Lippay Lajos*: Jászsós-szentgyörgy történeti vázlata és templomának 100. évfordulója, Jászberény, 1893 Jászládányról, mint filiáról megemlékezik.

IV. Jászapáti.

83. *Antal József*: Jászapáti városának leírása. Tud. Gyűjt., 1872. XI.

84. *Haugh Béla*: A jászapáti kir. kat. főgimn. története. A főgimn. 1812-13-évi értesítője.

85. *Vándarfó János*: Jászapáti város egyházának multja és jelene, Eger.

86. *Jászapáti mintaközség*: Községfejlesztés, 1927.

87. Jászapátiban megjelenő ujságok.

V. Jászárokszállás.

88. *Gyárfás István*: Ismét egy nagykunsági pecsét. Századok, 1874.

89. *Herbert János*: Jászárokszállás nagyközség monográfiája, Karcag, 1928.

90. *Kóczián Géza*: A Jászárokszállási takarékpénztár egyesület 25 éves története, 1885-1909.

91. *Kóczián Gyula*: Jászárokszállás multja és jelene. Jb. 1896.

92. Jászárokszálláson megjelenő ujságok.

VI. Jászberény.

93. *Bathó Károly*: Apponyi emlékvacsorán alkalmi beszéd, Jb. 1940.

94. *Banner János*: Jászberényi sírkeresztek, Néprajzi Értesítő, 1914.

95. *Bárány László*: Jászberényi jezsuita író 1674. Magyar könyvh. 1795.

96. *Bartsik Márton*: Jászberény városának ismertetése, Tud. Gyűjt. 1827. IV.

97. *Bierbauer Virgil*: Az Alföld (Jászberény) Műemlékei. Tűkör, 1939.
98. *Bene Lajos*: Jászberény megyei város vetítettképes ismertetése. Szolnok. 1933.
99. *Blénessy János*: Jászberény történelmi emlékei. Jb., 1933.
100. *Blénessy J.*: A Jász Múzeum ismertetése, Jb., 1933.
101. *Blénessy J.*: Jászberény természeti viszonyai és élete, Jb., 1937.
102. *Blénessy J.*: Jászberényi régi portrék a Jász Hírlap 1937. évfolyamában.
103. *Blénessy J.*: Jászberény története, Bp. 1937.
104. *Blénessy J.*: Jászberény életrajza a kiegyezés utáni évtizedekben. Jb., 1940.
105. *Csoma Kálmán*: Jászberény nyelve. Bp., 1908.
106. Egri képes Naptár, 1865, képekkel.
107. Emlék 1848. márc. 15.-nek 50 éves jubileumára, Jb.
108. *Gyárfás István*: Jászberényi deákcéh, Századok, 1869.
109. Jászberényi Erzsébet-közkórház betegforgalmának kimutatása, 1916.
110. Jászberényi algimnázium története, Progr. 1852.
111. Jászberényi kat. főgimnázium Ország-Világ, 1889. aug.
112. Jászberényi ker. munkásbiztosító pénztár 1912. évi jelentése és 1914. évi költségelőirányzata.
113. Jászberényi Kazinczy-ünnepély, Hölgyfutár, 1859.
114. Jászberényi templom, Vasárnapi Ujság, 1857.
115. Jászberényi pecsét, 1698. Századok, 1867.
116. Jászberény r. t. v. közpénztári, mezőöri, közmunka, szegény és 7 éven felüli elhagyott gyermekek segélyalapjának költségvetési előirányzata 1901—4, II. 16.
117. Jászberény r. t. v. levéltárában lévő kiváltságlevelek gyűjteménye (*Pintér Jenő* előszavával).
119. Jászok városa. Látogatás Jb.-ben, Nemzeti Ujság 1931. VI.
120. *Jeney J.*: Gondolatok a Jász Kürtről, Szeged, 1927.
121. *Komáromy József*: Adatok Jászberény Multjából 17 képpel, rajzzal, térképpel, Jberény, 1939. A Jász Hírlapban megjelent cikkei: József nádor Jberényben, Miénk-e a budapesti városháza? Perlik-e a jászok a redempciós összeget? Jász portrék. Jászárókszállítás monográfiájáról, 456 éves ferencrendi templomunk. A jeltes város. A ferenciek tornyának históriája, „Tudom, hol rejtőzik Attila sírja.” Mikor még Petőfi Jászberényben járt. A jászkunok eredete. Címnélküli cikk (Jászberény rendezése érdekében). A városrendezési terv elkészítése. Pethes Imre, a jász titán. A jászkunok félmillió forintja. Milyen nyelven beszéltek a jászok ősei?
122. *Komáromy J.*: Der la Tene Fund von Jberény (Dolgozatok a Ferenc József Tudományegyetem régiségtud. intézetéből, 1939. Szeged.)

123. *Móczár László*: Jászberény környékének hártványásszárnyú rovarai. Jberény, 1939.
124. *Móczár Miklós*: Jászberény környékének bogárvilága, Jberény, 1938.
125. *Móczár M.*: Az iskola és a tájegység kölcsönös hatása egymásra, Jb., 1940.
126. *Molnár Ferenc*: Jászberény leírása, 1800.
127. *Molnár F.*: Notitia cornu Leelis Jász-Berenii asserati, Pestinum, 1803. Magyar nyelven később.
128. *Prückler József*: Jászberényi néphit, babonák és hiedelmek, Ethnografia, 1930.
129. *Prückler J.*: Jászberényi rajzok, Jberény, 1934.
130. Polgármesteri jelentés Jberény közigazgatási állapotáról. 1910—24.
131. *Réz Kálmán*: Jászberény kat. templomai, Jászsági kat. Tudósító, 1923-24.
132. *Szabó József*: A jászberényi múzeumi kiállítási tárgyak jegyzéke, Jb. 1878.
133. *Szemes Gábor*: A Zagyva kovamoszatai, Jb. 1940.
134. *Schik Károly*: A Tisza, Körös, Maros, Zagyva vizeinek elemzése, Bp. 1934.
135. *Takáts Sándor*: Jászberényi malmok, Századok, 1905.
135. Tehetős jászberényiek, Magyar Hajdan és Jelen. 1847.
137. *Thirring Gusztáv*: Jászberény népessége és társadalmi viszonyai II. József korában. Magyar Stat. Szemle, 1935. I.
138. Többen A Jász Múzeum Évkönyvébe 1937-ben írtak cikkekkel, nevezetesen: *Blénessy János, Fecske Pál, Komáromy József, Németh Ferenc, Prückler József, Rácz Kálmán és Szemes Gábor.*

VII. Jászberényben megjelent újságok :

139. Jászkunság, 1868—1874. 140. Jászberény és Vidéke, 1879—1906. Ebben különösen értékes cikkeket írtak: *Bartók István, Golenich Károly és Hanzsa Pál.*
1941. Jászkun Figyelő, 1872—1873. 142. Jászkun Polgár, 1874. 143. Jászkun Ellenőr, 1874. 144. Jászság, 1880, 1888—1897. 145. Jászsági Kürt, 1890. 146. Lehel Kürtje, 1890—1891. 147. Jászberényi Hírlap, 1898—1899. 148. Jászberényi Híradó, 1901—1903. 149. Jász Ujság, 1910—1914. 150. Jászberény, 1912—1914. 151. Jász-Kürt, 1906—1912. 142. Jászberényi Ujság, 1917—1919. 153. Jászsági Hírlap, 1919. 154. Jászsági Kat.; Tudósító, 1928, 1933—1941. 155. Jászság c. folyóirat, 1929—1930. értékes cikkekkkel.
156. Jász Hírlap 1919-től napjainkban is: Antal István képviselőisége idejében Képes Híradó c. melléklettel, néha Repülő Kacsa c. melléklettel és 1934-ben Karácsonyi Könyv c. ajándékkal.

VIII. Jászdózsa.

157. *Bartucz Lajos*: A jászdózsai honfoglaláskori koponyák, Bp.

IX. Jászfákóhalma.

158. Nagy Géza: Jászfákóhalma kincses szekrénye és a Jász Hircsarnok, Jberény, 1891.

X. Jászkisér.

159. Jablonowski József: A jászkiséri sáskák, Budapesti Hírlap, 1930. jul. 5.

A felsorolt munkák segítségével tisztázhatjuk a Jászság tájélet-rajzi kérdéseit. Hogyan született meg a Jászság, mint természetes táj? mint kultúrtáj. Milyen hatást gyakorolt egymásra a föld és nép? Milyen természeti és emberi változások történtek itt? A katonáskodó félig nomád pásztorkodó jász hogyan lesz földműves pásztor, majd megint szilaj pásztor, végül mezőgazda? A vizenyős Jászságból hogyan lesz pusztai, majd legelő, végül mezőgazdasági ligetes Jászság? Hogyan alakul ki a népesség és a jász öntudat? Az ideiglenes sátras telepből, szállásból hogyan lesz állandó, rendszertelen halmaz, majd kertés, utcás település? Hogyan alakul ki a tanyavilág? Mik a városiasság jelei? Hogyan alakult ki a Jászság mostani élete és milyen irányban fejlődhet tovább?

Hasonló kérdések egész tömkelege tisztázható a felsorolt s még felsorolásra váró irodalom alapján, mint ahogy nagyon sok kérdést tisztázott már *Fodor Ferenc* említett értekezéseiben s még inkább sajtó alá előkészített nagy munkájában, melynek minél előbb való megjelenése elsőrangú érdeke a Jászságnak.

Ami irodalmi seregszemlényből kimaradt, s az ezután megjelent művek címét a jövőben fogjuk közölni.

A most felsorolt és majd felsorolandó könyvekre gondolhatott *Kele József*, aki a Jász Hírlap 1925. évi 49 számában sürgeti a Jász-Múzeum keretében a *Jász Történelmi könyvtár* felállítását. Bárcsak áldozhatna erre a város! Egyenlőre *Prückler József* végzi a gyűjtést nagy anyagi áldozattal.

Blénessy János.

Az iskolai év története.

A harmadik országgyarapodás boldog örömeivel kezdtük ezt az iskolaévet. Ezt megelőzően 1940. júl. 18-ig és júl. 22-től aug. 1-ig intézetünkben *továbbképző tanfolyam volt a kárpátaljai tanítók részére*, akik a szakismeretek bővítésén kívül a szentistváni Magyarország iránt felébredt vonzalommal tértek vissza állomáshelyükre. A kirándulások és társadalmi összejövetelek, a jáász néppel való érintkezések elmélyítették a magyar-rutén sorsközösség tudatát, a magyar föld és nép értékeinek megbecsülését. A hazatért tanítók üdvözlőlapjai és a küldött rutén népművészeti emlékek beszédes bizonyítékai mindezeknek, nemcsak itteni szóbeli megnyilatkozásaik.

A Szentlélek segítségül hívása után ezt az iskolaévet is az országzászló előtt az *eszmék ünnepével kezdtük*. Blénessy János tanár beszédével kapcsolatban fogadalmat tettünk, hogy a gondolat, a tudomány, az erkölcsi jellem mindenhatóságával, a munkakedvnek és munkaerőnek anyagi és erkölcsi téren való teljes kifejtésével *arra törekszünk, hogy országunk épsége helyreálljon*. Erre vonatkozó hitünket és akaratunkat növelte az a boldog tudat, hogy *honvédeink ünnepségünk közben éppen utban voltak Erdélybe*. Felszabadulást vittek 22 év óta rabbilincsben nyögő erdélyi magyar testvéreinknek. Kibontott zászlók alatt törtek előre dalos honvédeink, délceg huszáraink, páncéltörő különítményeink, motoros ütegeink. Magyar zászlóerdővel fogadta őket Erdély, a Székelyföld viharvert magyarsága. A magyar Szentkoronához *visszatértek azok a magyar városok, melyekről elneveztük intézetünk egyes termeit*. Nagypénteken megértük a *magyar feltámadás negyedik dicső fejezetét is*. Ifjú honvéd hadseregünk hősiessége felszabadította Szabadkát, Zombort, Ujvidéket.

A Délvidék visszaszerzésével trianoni Magyarországnak területe és lakossága a kétszeresére növekedett. Kis országból közép állam lettünk. Ez az országgyarapodás nagyban fokozta munkakedvünket. Boldog örömmel töltött el annak látása, hogy országunk igazságtalan feldarabolásával mesterségesen összetákolt államok épületei összeomlottak, s egymásután térnek vissza az elrabolt magyar területek az isteni, természeti törvény és a történelmi jog alapján. Nemzeti vágyaink megvalósulása közben hálát adunk az Ég Urának, a magyarok Istenének, hogy Szent István birodalmát földrajzilag, gazdaságilag örökre egységesnek teremtette a Kárpátok gyűrűjével, a Duna, Dráva szalagjával. Megáldott bennünket bölcs államfővel, kiváló államférfiakkal és Hitler vezér és kancellár, meg Mussolini duce személyében nagy barátokkal.

Ezekre a hazafias lelkesítő eseményekre nagy szükségünk volt, mert ezévi munkánkat megnehezítették a fűtési, világítási és élelmezési korlátozások, továbbá az, hogy egész éven át *tanerőhiányt* kellett pótolnunk. Málnási Dezső tanár szeptember hó 30-tól március 27-ig betegségi szabadságon volt, Tóth Béla tanár pedig a VKM.-től kapott ösztöndíjon november 15-től június 15-ig a bécsi egyetemen végzett lélektani tanulmányokat, 1941. június 16-tól pedig Berlinben Hetzer professzor lélektani kutató-intézetében. Schwannauer József tanárjelölt helyett a testnevelés tanításával a VKM. Tímár Mihály okl. testnevelő tanárt bízta meg, aki katonai szolgálata miatt csak okt. 21-én foglalhatta el állását, s újra nélkülöznünk kellett a Délvidék katonai visszafoglalása alkalmával is.

„Móczár Miklós igazgató hivatalból szabadságon, az igazgatói teendőket 1941. március 5-től a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 61.483/1941. V.-3. üo. sz. rendelete alapján dr. Fiala Endre látta el.”

Az egyházi főhatóságok intézkedése folytán Fülöp Péter r. k. hitoktató helyét Járdán József káplán és vitéz Kiss János ref. hitoktató helyét Tótpál Márton segédlelkész foglalta el. Első izraelita növendékünk lelki vezetését dr. Reich Béla látta el.

Tanári testületünk ebben az isk. évben is *fokozott irodalmi, társadalmi és népművelési* munkát fejtett ki, amint azt Évkönyvünk megfelelő helyén részletezzük. A vasnapok, az erdélyi akció és az árvízkárosultak érdekében a tanártestület és az ifjúság egyaránt buzgólkodott. Jelentékeny összegű pénzt és könyvet adományoztunk, a Ker. Nőegylet keretében pedig növendékeink mintegy félezer könyvet és folyóiratot gyűjtöttek. A lövétei állami népiskolát pedig szemléltető eszközökkel bőségesen elláttuk. A nagyváradi áll. liceumot és

tanítóképző-intézetet ajándékokkal megrakodva meg fogjuk látogatni. Erdély visszafoglalásáról visszatérő honvédeinket, a kerékpáros zászlóaljat és gyalogos zászlóaljunkat ünnepélyesen fogadtuk. Ezévi farsangi műsorunk keretében a magyar történelmi indulók erős felkarolásával a *magyar katonai erények* dicsőítésére és fejlesztésére törekedtünk. Általában ebben az örvendetes történelmi évben nagy gonddal vizsgáltuk *magyar fajunk értékeit* és hibáit, mi volt a magyar? mi a magyar most? mivé kell lennie a jövőben? A *nemzeti önismeret és nemzetnevelés* gondolatának megvalósítása volt a vezércsillagunk:

Ezévi nevelő-oktató munkánkat jellemezte a *nemzet és légvédelemre irányuló* különös gond. Előbbi szempontból nagy segítségünkre volt a 2. számú József nádor gyalogezred, mely kitűnő előadássorozatban mutatta be, hogyan kell védekezni a kémekkel szemben. A légvédelemre vonatkozólag pedig Szombathy Miklós tanár nyolcórás tanfolyamot tartott. Megszervezte intézetünk tűzoltó és egészségügyi őrségét. Gondoskodtunk megfelelő óvóhelyről és felszerelésről is.

Tájegységünknek, a Jászságnak *megfigyelő kutató munkáját* ebben az évben igyekeztünk elmélyíteni. Ennek az Évkönyvnek értekezései is ezt a célt szolgálják.

Intézetünk működéséről elismeréssel nyilatkozott Mellau Márton tanügyi főtanácsos, aki mint tanulmányi felügyelő látogatott meg bennünket. Többek között a következőket állapította meg. intézetünkről: „A hatalmas kultúrpalota méreteivel, pompás berendezésével lenyűgöző hatást vált ki a belépőben. Mindenütt a legszebb rend és tisztaság található. A folyosók, tantermek, lépcsőház falain nevelőértékű képek, grafikonok láthatók. Ezek között igen sok a tanárok és tanulók készítménye. Mind legszebb bizonyítékai annak, hogy tanárok és tanulók milyen lelkesen és örömmel dolgoztak együtt azokon. A sok virág természetszeretetről, jó ízlésről tanúskodik. Képek és virágok együtthatása derűt, örömet, lelki vidámságot ébresztenek. A tanári szoba rendje, könyvtárai és gyűjteményei harmonikus testületi szellemet lehelnek. Ez az intézet büszkesége a magyar tanítóképzésnek és messzevilágító példakép az ország minden más liceumának és tanítóképzőjének. Itt csak tanulni, lelkesedni és követésre felbuzdulni lehet. A történelmi szertárban a magyar katona megszeretése szempontjából a magyar katona egyenruhájának fejlődését ábrázoló képek sorozata tanár és tanítvány közös munkája. Dicséretükre szolgálnak a hadigépek (faltörő, nyilvető, követő gépek), ame-

lyeket a tanár a tanulókkal együtt szerkesztett meg és a történelem tanításakor eleven szemléltetésre alkalmasak." Hasonló szellemben nyilatkozott gyakorló-iskolánkról Szűcs József, aki szintén mint tanulmányi felügyelő látogatta meg intézetünket.

Növendékeink szülei leveleikben hálálkodnak intézetünk nevelő-
oktató munkájáért és azért az anyagi támogatásért, melyet az állam nyújt a jó, jeles előmenetelű tanulóknak. A m. kir. pénzügyigazgatóságtól 100 P- ösztöndíjat kapott Márton Domokos II. éves, Horthy Miklós ösztöndíjat élveztek folytatólag ebben az iskolaévben is Debreceni Jenő IV. éves és Kaszab György III. éves növendékek. A közalkalmazottak tanulmányi segélyében Imrecze Zoltán V. éves növendékünk részesült.

Intézetünk részére ebben az évben is értékes könyveket adományozott Prusowsky Mariska ny. el. iskolai igazgatónő, aki levelében azt írja, hogy intézetünk „társadalmi, szociális és népművelési szempontból működésével nagy missziót teljesít. Ez a város polgárait az iskola nagyrabecsülésére kötelezi." A fenköltszellemű ajándékozónak ezúttal hálás köszönetet mondunk, úgyszintén a bölcs vezetése alatt álló Ker. Nőegyletnek is azért, hogy ebben az évben is anyagi támogatásban részesítette egyik IV. éves növendékünket, Debreceni Jenőt, s így lehetővé tette továbbtanulását.

Intézetünk életében nagy fejlődést jelent, hogy megnyílt a gyakorlóiskola gazdasági irányú VII. osztálya. Líceumi és tanítóképzős növendékeink pedig megalapították a Mária Kongregációt és KIE-t. Ettől a két vallásos egyesülettől a lelki elmélyülést várjuk, a vallásos érzés nagy erősödését, mire nagy szükségünk van. Hisz a hazaszeretetnek, a kötelességteljesítésnek, a jó munkának a hit az alapja, istáplója. A vallás jobb időkben erőnkét fokozza, a szomorúság napjaiban lelkünket megnyugtatja, felemel. Önmagunkkal s a világgal a vallás hoz harmóniába. Isten segítségével érhetjük el nagy nemzeti céljainkat és Isten pedig velünk van. A Szent István év óta erősen érezzük közelségét.

2. Az iskolai év fontosabb eseményei.

Szept. 8-án volt a Veni Sancte. Utána az Országzászló előtt Blénessy János igazgatóhelyettes tanár méltatta az Országzászló jelentőségét. 9-én az I. o. növendékek Blénessy János tanár vezetésével a Cserőhalomhoz rándultak ki. A III. o. növ. Dr. Fiala Endre és Bognár Gyula tanár vezetésével a mezőgazdasági szakiskolát

tekintették meg. A II. o. növ. Szemes Gábor tanár vezetésével a Zagyvarton gyűjtőkírándulásokat tettek. 11-én Kiss József gyak. isk. tan. „Tárogató diák útja Erdélyen keresztül” c. hangképét közvetítette a kassai rádió. 27-én Dr. Sík Károly vegyész mérnök int. talajvizsgálata az ifjúság részvételével.

Október 6-án a város gyászünnepségén énekkarunk szereplése, utána intézetünk dísztermében önképzőköri diszgyűlés. 19-én Erdélyből hazatérő katonáink fogadásán int. énekkara szerepel. 24-én az V. oszt. a helyi Népm. Biz. szervező ülésen vesz részt. 28-án ifj. ének- és zenekar szereplése az Actio Cat. sajtóestjén. Bognár Gyula tanár „A magyar világnézet kialakítása a liceumi magyar nyelv és irodalom tanítása útján” címen előadást tartott a TITOE gyűlésen. 26-án Bognár Gyula tanár a finn-ugor nyelvrokonságról, 30-án Szombathy Miklós tanár a Magyar Hétről és a takarékos-ságról tartottak előadásokat az ifjúságnak.

November 25-én Bognár Gyula tanár „Mikes Kelemen a székely íródeák” címen előadást tartott a budapesti rádióban. Szemes Gábor tanár, mint a város gázvédelmi szakértője, november hónapban légvédelmi tanfolyamot tartott. 28-án a Kaszinóban tartott Erdélyi esten ifj. énekkarunk 3 számmal szerepelt.

December 5-én este a leventékkel együtt fáklyás felvonulás a Kormányzó Ur Ő Főméltóságának tiszteletére, utána Ő Főméltósága Szt. Miklós püspök és az igazgató névestélye. 6-i Miklós napi városi ünnepségen énekkarral vettünk részt. 13-án Mellau Márton prelátus tanulmányi felügyelő, 16-án Szűcs János gyak. isk. tanulm. felügyelő látogatása. 21-től január 7-ig karácsonyi szünet.

Február 4–6. ref. növ. lelkigyakorlata. 8-án intézeti hangverseny, amelyen az ifj. 46 tagu zenekara 10 magyar vonatkozású történelmi katonaindulót adott elő, valamint népszokások és különböző táncokat mutattak be más szereplők. 16-án a városi Úrinők Mária Kongregációjának teadélutánján növendékeink táncokkal és színpadi szerepekkel vettek részt. 23-án a Kalot ünnepségén zenekarral, a ref. leányifjúság teadélutánján pedig énekkari számokkal tűntek ki.

Március 15. ifj. énekkar a városi ünnepségen szerepelt, Járdán József hittanár ünnepi beszéde a Kat. Körben. 22-én Bognár Gyula és Fiala Endre dr. tanárok az Actio Catholicán belül előadást tartottak a II. és IV. ker. Olvasókörben. 25-én V. o. növendékek népm. tanulmányi kirándulása Négyszállásra. 27–30. rk. növendékek lelkigyakorlata. 30-án a Hangya propaganda gyűlésen ifjúságunk

énekkarral szerepel. Bognár Gyula tanár „Kereskedő az irodalomban” c. előadását a budapesti és Kiss József gyak. isk. tanár Hodai a vén sámán c. dolgozatát a kassai rádió közölte március hó folyamán. 31-én Tóth Gyula, Járdán József és Vágó Elemér vezetésével az V. évf. népműv. előadása a Hajtai népiskolában.

Április 5—15. húsvéti szünet. 27-én a Kat. Legényegyletben a Jézus Szíve Gárda gyűlésén ifj. énekkarunk Beethoven: Isten dicsősége c. férfikarral szerepelt.

Május 9-én ballagás. 10-én kirándulás a Nemzetközi Vásárra. 12-13-án V. évf. osztályvizsgálata. 16., 17. és 19-én írásbeli képesítő vizsgálatok. 25-én a Hősök emlékünnepén kegyeleti staféta, amelyet ismételten intézetünk nyert meg, ugyanitt Gyulai-Lányi: Hősök sírja c. férfikarral szerepeltünk, d. u. a 2. honvédgyalogezred III. zlj. ezrednapján intézetünk labdarúgó csapata a zászlóalj csapatával mérkőzött, amelyet a honvédség nyert meg 2:0 arányban. 27-én tornavizsga az intézet gyakorlóterén.

Június 3—7. között tanítóképesítő és egyházi ének-zeneképesítő vizsgálat. 8-án Te Deum és a Mária Kongregáció tagjainak avatása. 9-én a IV. évf., 14-én a líceum I—III. o. hittanvizsgálata, 16-18-án osztályvizsgálat, 20-án záróértekezlet.

3. Az iskolaév folyamán érkezett fontosabb rendeletek.

a) VKM. rendeletek: 176.366/1940. Berzátzy László és Blénessy János tanárok kinevezése a VI. fiz. o.-ba. 177.191/1940. V-3. üo. Tóth Gyula r. tanári, 177.192/1940. V-3. üo. Tóth Béla h. tanári, 151.144/1940. Timár Mihály segélydíjas tanári, 177.193/1940. Vágó Elemér gyak. isk. r. tanítói kinevezése.

b) Tank. kir. Főig. rendeletek: 6099/1939—40. Táj- és népkutató munkának közép- és középfokú isk.-ba való bevezetése. 4599/1940—41. Közszolgálati alkalmazottaknak politikai pártok működésében való részvétele, 5011/1940—41. a VKM-ba való utazások korlátozása.

II. A líceum és tanítóképző-intézet állapota.

1. Hatóságok.

Az intézet fenntartója a vall.- és közokt.-ügyi m. kir. Minisztérium. Vallás- és közokt.-ügyi Miniszter: dr. Hóman Bálint. Államtitkár: dr. Fáy István. Ügyosztályvezető: dr. Huszka János. Debreceni tank. kir. Főigazgató: Kiss József.

2. Tanári testület.

Folyószám	A tanár neve	Minősége	képesítése	Szolgálati éve		Mely tárgyakat, mely osztályban, és heti hány órában tanított	Heti óraszám	Jegyzet
				összesen	családon kívülnél			
1.	Berzátzy László	r. tanár	középisk. énektan zeneszerz. biz.	29	23	Ének I-II. 6 ó. Zene I-IV. 6 ó., egyh. ének. z. IV-V. 1 ó. gyak. tan. V. 1 ó. mind. n. kérd. I. 1 ó. tan. hív. V. 1 ó. énekkar I-V 1 ó. zenekar II-V. 1 ó.	18	Ének-zene, könyvtár és szertár őre. I. o. főnöke
2.	Blénessy János	r. tanár	magyar földrajz történelem	29	12	magyar I, IV. 5 ó földr. I. II. IV. 8 ó közgazd. III-V. 4 ó tan. hív. IV. 1. gyak. tan. V. 1. ó	19	Igazgatóhelyettes. Földrajzi könyvtár és szertár őre.
3.	Bognár Gyula	r. tanár	magyar német	9	3 ^{1/2}	magyar II. III. V. 8 ó német I-V. 10 ó gyak. tan. V. 1 ó	19	Magyar és német nyelvi könyvtár és szertár őre. III o. főnöke, lic. tan. t. jegyző
4.	Dr. Fiala Endre	r. tanár	történelem; magyar testnevelés	10	10	tört. I-IV., 9 ó alk. tört. V. 2 ó nev. tört. V. 3 ó gyak. tan. V. 1 ó	15	Történelmi könyvtár és szertár őre, önképzőköri tan. eln., köztartásvezető. ig. teendők id. ell. mb.
5.	Járdán József	óradó	róm. kat. hittanár	1	1	rk. hittan I-V. 10 ó gyak. isk. 4 ó	14	Mária Kongregáció
6.	Kiss József		gyak. iskolai tanító	32	12	gyak. isk. III-VII 24 ó nev. tan. gy. V. 6 ó	30	A gyak. isk. tan. és ifj. könyvt. a felső tag. szertár őre.
7.	Málnási Dezső	r. tanár	történelem magyar	32	21	gyak. tan. IV-V. 8 ó	8	Alt. érd. könyvtár őre, irodai munkakör
8.	Pfalz György	r. tanár	műv. és mért. rajz	24	3	rajz I-V. 10 ó, kézi-munka I-II. 7 ó gyak. tan. V. 1 ó	18	Rajz és kézimunka könyvt. és szertár őre.

Folyószám	A tanár neve	Minősége	képesítése	Szolgálati éve		Mely tárgyakat, mely osztályban, és heti hány órában tanított	Heti óraszám	Jegyzet
				összesen	ennél az intézményben			
9	Szemes Gábor	r. tanár	term. ásv. vegytan, földrajz.	10	7	term. ism. I-II. 8 ó, vegytan III-IV. 5 ó, emb. testi vil. II. 2 ó, eg-tan V. 1 ó, gyak. tan. V. 1 ó.	17	A term. ism. könyvt. és szertárak óre, IV. o. főnöke, tanítóképzői tan. t. jegyző.
10	Szombathy Miklós	r. tanár	menyiségi, fizika	10	3	menyiségtan I-V. 13 ó., fizika IV 3 ó, kézimunka III 2 ó, gyak. tan. V 1 ó.	19	Menny. és fiz. könyvt. és szertár óre, V. o. főnöke, IIj. Segítőeg. eln., díjk. tan.
11	Tímár Mihály	s. díjas tanár	testnevelés	1	1	testnevelés I-V 13 ó, játék V 1 ó, gyak. tan. V 1 ó	15	Testnev. könyvtár és szert. óre, sportkörtanár, cserkész par-nok, internátusi felügy., irodai munkakör.
12	Dr. Tóth Béla	h. tanár	pedagógia, filozófia	2	2	VKM r-el öszt. d. 1 évi tanulm, szab.		A bécsi Collegium Hungaricumban
13	Tóth Gyula	r. tanár	pedagógia, filozófia	5	5	lélektan III 3 ó, neveléstan IV 4 ó, isk. szerv. V 1 ó, ped. gyak, V 1 ó, gyak. tan, IV-V 8 ó, mind, kérd. II-III 2 ó,	19	Pedagógiai könyvtár és szertár óre, II o főnöke, intern. felügyelő, irod. munkakör,
14	Tótpál Márton	óraadó	ref. hitoktató	1	1	ref, hittan I-V 2 ó, gyak. isk. 1 ó,	3	Kiöe. vezetője,
15	Vágó Elemér	gyakorló iskolai tanító		11	3	gyakorló iskola I-II 28, nev. tan. gyak, IV 2 ó, kézimunka III-VII 1	31	Gyakorló iskolai alsó tag. szertár óre,
16	Dr. Várnagy György	óraadó gazdasági szaktanár,		8	3	Gazd. ism, IV 2 ó	2	Gazdasági könyvt, és szertár óre

Intézeti orvos: dr. *Pecsenyánszky Béla*.

Gyak. isk. női kézimunka vez.: *Biró Józsefné* okl. óvónő.

Egyéb alkalmazottak: *Gazdasszony* 1934. aug. 1. óta özv. *Lakner Gyuláné*. I. v. altiszt 1919. febr. 1. óta *Risai Ernő*. II. v. altiszt 1940. jan. 1. óta *Laczi Lajos*. Kertész 1937. május 1. óta *Uher Gyula*. Fűtőgépész 1941. január 1. óta *Boros István*.

3. A tanári testület társadalmi és irodalmi működése.

A tanári testület tagjai az 1940—41. isk. évben is igen széleskörű társadalmi és irodalmi működést fejtettek ki, összesen 49 egyesületnek vagy társaskörnek a tagjai. Jelen értesítőnkben csak azokat az egyesületeket tüntettük fel, amelyeknek újonnan lett tagja valaki. A többiek az előző évkönyvekben vannak részletezve. Hitbuzgalmi hazafias, tudományos, kultúrális, népművelési előadást tartott *Berzátzy L.* 6, *Blénessy J.* 8, *Bognár Gy.* 11, dr. *Fiala E.* 10, *Szemes G.* 12, *Szombathy M.* 7, *Tóth Gy.* 4, *Tímár M.* 4, *Járdán J.* 40, *Kiss J.* 18, *Vágó E.* 29.

Irodalmilag működtek: *Blénessy János*: *Jászberény életrajza a kiegyezés utáni évtizedekben*. E. e. tart. főhadnagy, általános tanulmányi felügyeletet gyakorolt az egri érs. líceumban és tanítóképző-intézetben, a felvidéki tanítók tanfolyamán előadó volt.

Bognár Gyula. Az Orsz. Gárdonyi Géza Társaság tagja. Ezévi irodalmi működése: * 54. A magyar író és a gyermek (*Magyar Lélek* 1940. 7. sz.) 55. A magyar mult szólásaink tükrében (u. o. 1940. 8. sz.) 56. Korunk legszebb tanítómeséi (u. o. 1940. 9. sz.) 57. *Mikes Kelemen* humora (1940. 9. sz.) 58. *Felvidéki tájak és emberek Mikszáth műveiben* (1941. 3. sz.) 59. *Hogyan élt Uz Bence a székely havasokon?* (u. o. 1941. 7. sz.) 60. *Nyirő József és a székely nép* (*Fényjelek* II. sorozata, 1940. okt.) 61. *Gárdonyi Géza meséi* (*Néptanítók Lapja* 1940. 13. sz.) 62. *Nyirő József és Tamási Áron művei a népiskola szolgálatában* (u. o. 1940. 19. sz.) 63. *A tanítóírók és költők bokkrétája* (u. o. 1940. 5. sz.) 64. *A székely népballada és a gyermek* (*Családi Kör* 1940. 9. sz.) 65. *Ujabb íróink a gyermekről* (*Stefánia Szövetség* 1941-i Naptára) 66. *Néphagyományaink és a népművelés filmje* (Okt. film. Közl. 1941. 3. sz.) 67. *Kosztolányi D.: Erős várunk a nyelv ism.* (*Magyar Tanítóképző* 1940. 12. sz.) 68. *Néprajzi gyűjtőmunka líceumunkban* (1940—41-i Évkönyvünk. *Előadásai*: 69. *A Tanítóképző-intézeti Tanárok Országos Egyesületének* 1940. okt.

* Sorszám az előző évkönyvekben közzétett cikkekre vonatkozik.

28-i taggyűlésén „A magyar világnézet kialakítása a liceumi magyar nyelv és irodalom tanítása útján” címmel adott elő, megjelent a Magyar Tanítóképző c. folyóirat 1941. márc., ápr., május és júniusi számában, négy folytatásos részben. 70. Az Orsz. Gárdonyi Géza Társaságban 1941. febr. 10-én tartott székfoglaló előadást „Gárdonyi Géza és a néprajz” címmel.

Rádióelőadásai: 71. Mikszáth és a Felvidék (Bp. I. 1940. júl. 14.) 72. Mikes Kelemen, a székely íródeák (Bp. I. 1940. nov. 25.) 73. A kereskedő irodalmunk tükrében (Bp. II. 1941. márc. 28.)

Dr. Fiala Endre. Az Orsz. Gárdonyi Géza Irodalmi Társaság tagja. Ezévi irodalmi működése. 18. A románok a magyar nemzettestben. (Magyar Lélek 1940. 10. sz.) 19. Történelmi katonaindulók (U. ott 1941. 5. sz.) 20. A székely kérdés. (U. ott 1941. 7. sz.) 21. Állami és népközösség. (Magyar Kultúra 1940. 21. sz.) 22. A tatárveszedelem het századik évfordulójára. (U. ott 1941. 4. sz.) 23. Ifjúságunk faji jellemrajza. (1940.—41. isk. évi Értesítőnk.) Könyvismertetések: 24—27. Joó Tibor: Mátyás és birodalma. (Magyar Kult. 1940. 25. sz.) Bangha—Ijjas: A keresztény Egyház története, VII. k. Ijjas A.: Az egyház és az uralkodói abszolutizmus. Meszlényi A.: Az egyház és a francia forradalom. (U. ott 1941. 6. sz.) A felvidéki tanítók tanfolyamán előadó volt. A m. kir. Hadimúzeumban és Levéltárban végez folyamatos kutatómunkát. Pápaság és nemzetállamok c. régebbi munkája olasz fordításban megjelent.

Járdán József. Versei jelentek meg az Életben, Világpostában, Magyar jövőben, Katolikus ösvényben, Jászsági Katolikus Tudósítóban, Egri Katolikus Tudósítóban. Összegyűjtésük folyamatban van. 1940. szeptemberben jelent meg három gyermekszindarabja: Aranykarácsonyfa, Szent Imre herceg útja, Bujdosó tündérek. (Ez utóbbit a helybeli közp. rk. elemi iskola anyák napján szép sikerrel adta elő.) Húsvétra az Uj élet regénytár kiadásában jelent meg „Ring a bölcső” c. kis regénye, melyet százezres példányszámban terjesztettek az országban. 1941. áprilisában 21 festményével részt vett a Jászsági festőművészek tavaszi tárlatán.

Kiss József 21. Tanítóírók és költők Bokrétája c. gyűjteményt szerk. 22. Dalosmunkások. (Szülők könyve c. ped. gyűjt. 1940. sz.) 23. A népművelők útításkája, 24. Egy népművelő témakönyve (Magyar Lélek, 1940—41.) 25. Jó vázlat, rossz vázlat. 26. Műhelynaptár (J. Nk. Sz. Vm. Népművelés 1940—41. sz.) Hiv.ból tankönyveket bírált, szerkeszti a Falusi iskolák VII.—VIII. o. könyveit, a Jász Hir-

lap munkatársa, a felvidéki tanítók továbbképző tanfolyamán 4 helyen vett részt mint előadó és mintatanító.

Rádióelőadásai: 1. Tárogatós vándordiak Erdélyben. 2. T. v. Kassán. 2. T. v. Késmárk felett. 4. Hodai, a vén samán. 5. Lázadás a Karib-tengeren. (Valamennyi a kassai rádióban hangzott el.)

Szemes Gábor. A Tanítóképző-int. Tanárok Orsz. Egy. 1941. febr. értekezetén: Munkáltató biológiai oktatás a liceumokban, különös tekintettel a szertárak korszerű felszerelésére címen tartott diaposzitiv képekkel kísért előadást. Az Országos Táj- és Népkutató intézet vezetőképző-tanfolyamán 1940. őszén részt vett.

Ezévi irodalmi munkássága: 39. *Vegyis ismeretek* a liceum és a leányliceum III. o. számára c. *tankönyv* Nemeshanyi B. társszerzővel. Franklin Ts. 1940. 40. Az állattani oktatófilmek módszeres felhasználása. (Vkm. Oktatófilm Kirend. Közleményei 1941.) 41. Filmet a népművelésnek (U. o. 1941. febr.) 42. Loczka A.: A vegytan tanítása c. munka ism. (Magyar Tanítóképző, 1941. márc.) 43. Filmet a népiskolának. (JNK. vm. Népművelés 1941. ápr.) 44. Növényélet-tani kísérletek munkaterve. (U. u. 1941. máj.) 45. Szülőföldismereti gyűjteménytár, táj- és népkutató munka a nevelés szolgálatában. (Prot. Tanügyi Szemle 1941. máj.) 46. Az egészség ápolása. (Bene L.: Szülői értekezletek és a szülők látogatása c. munkában (Bp. 1941. Dante.) 48. A fertőző betegségek elleni védekezés (U. o.) 48. A tihanyi Belső-tó mikrovegetációja. Magyar Biológiai Kutató-intézet Munkái, (XIII. kötet, 1941.) — Die Mikrovegetation des Belső-tó von Tihany in Jahren 1928—1940. Mit 7 Tafeln, 1 Kartenskizzen, 1 Textabb, Arbeiten des Ungarischen Biologischen Forschungsinstitutes (XIII. Bd. 1941. In litt.) 49. A szülőföld megismerése nevelőértékei, táj- és népszerűsítésre nevelés liceumunkban. 1940—41. évi j. b. liceumi évkönyv.

Szombathy Miklós. 2. Téves hiedelmek a légoltalomról. (Magyar Lélek 1941. 2.)

Dr. Tóth Béla Zoltán. 7. A leventeoktatás módszerének irányelvei (Levente, 1940. 11. sz.) 8. Leventetípusok (Levente, 1941. 2. és 3. sz.) 9. Gyermekek és az irodalom (Cselekvés Iskolája, 1940. nov. dec. sz.) 10. Az ifjúság jellemnevelése (Bene Lajos szerkesztésében.) A VKM. rendelete alapján mint állami ösztöndíjas 1940. november 15-e óta neveléslélektani tanulmányokat folytatott a bécsi tudományegyetem Lélektani Intézetében, valamint a *Hamburger* professzor irányítása alatt működő gyógypedagógiai és nevelési tanácsadó intézetben, 1941. június 10-től kezdve H. Hetzer és W. Zeller

berlini lélektani kutató intézetében az iskolás gyermekek konstitúciós vizsgálatainak a módszerét tanulmányozza.

Tóth Gyula 7—9. könyvismertetések. Karácsonyi S.: A magyar észjárás és közoktatásügyünk reformja. (Magyar Tanítóképző, 1940. júl.) Dr. Jankovits M.: A 6—10 éves gyermek nevelése. (U. ott 1940. dec.) Vádol a buta gyermek. (Néptanítók Lapja, 1941. febr. 1.) vitéz Szörényi J.: Garamszeghi Lubrich Ágost neveléstudományi rendszere. (U. ott, 1941. márc).

Vágó Elemér, körz. iskolafelügyelő, Jászberény m. városi népművelési gondnok. *Irodalmi munkássága*: 9. Bábjáték az iskolában (Népt. Lapja 1940. 18. sz.) 10. A népművelő bábszínháza. (Magyar Lélek 1940. 7. sz.) 11. Új gondolatok az iskolán kívüli népművelés intenzívebbé tételére. (Jász-Nagykun-Szolnok vm-i Népművelés 8—12. sz.) 12. Az összetett betűk tanítása. (Népt. Lapja 1941. 1. sz.) 13. Paprika Jancsi beteg. (Magyar Lélek 1941. 1. sz.) 14. A népművelés mindennapi kérdései. (Jász-Nagykun-Szolnok vm-i Népm. 1941. 3. sz.) 15. Filmet a tanyának! (VKM. Oktatófilm Közlemények. 1941. 3. sz.) 16. Játékos testnevelési óra a népiskola I—II. osztályában. (Néptan. Lapja 1941. 10.) Könyvismertetései jelentek meg a Magyar Tanítóképző-ben, Magyar Népiskolában s kisebb közlemények a Jász Hírlapban. 60 órás analfabéta tanfolyamot vezetett a honv. részére.

4. Növendékekre vonatkozó adatok.

Liceum I. osztály.

Osztályfőnök: Berzátzy László.

Sorszám	A tanuló neve, vallása	T a n t á r g y a k														Köztart. díj P	Tandij P	
		Magaviselet	Hittan	Magvarnyelv és irod.	Történelem	Földrajz	Német nyelv	Természet ism.	Mennyiségi ism.	Kézimunka	Rajz	Ének	Zene	Testnevelés	Ált. tanulm. eredm.			Rendszeretel
1	Baráth Béla	2	2	2	3	2	2	2	3	2	2	2	2	1	3	2	S. n. b.	92
	Bernáth Elek i.*	2	1	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	1	3	2	500	80
	Császár János	2	1	3	3	2	3	1	2	2	3	3	3	2	3	3	S. n. b.	92
	Dancsó Béla i.	2	1	2	1	2	2	2	2	1	2	2	1	3	2	2	500	84
5	Gregor József i.	2	2	3	1	2	2	2	3	2	3	2	2	3	3	2	500	Tandijm
	Hajmássy István i.	2	2	3	2	2	1	2	2	2	3	2	2	2	3	2	300	56
	Horváth Gyula	2	2	3	3	2	2	3	1	2	3	3	2	1	3	2	S. n. b.	100
	Juhász László i.	2	1	2	2	1	2	2	3	2	3	3	3	2	3	2	500	56
	Kadocsa Sándor i.	3	2	3	2	3	1	3	3	3	3	2	1	3	3	3	500	100
10	Kardos Sándor	2	1	2	2	1	2	2	3	2	3	2	2	1	3	3	S. n. b.	84
	Kaszab Sándor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	S. n. b.	16
	Kézér Kálmán i.	3	1	2	3	2	3	2	2	2	3	2	2	2	3	2	500	Tandijm
	Kiss Ernő	2	1	2	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1	2	2	S. n. b.	84
	Koncsek Pál	2	2	3	2	2	3	3	3	1	2	3	3	3	3	2	S. n. b.	100
15	B. Kovács János i.	2	2	3	2	3	3	2	3	3	3	3	3	2	3	3	500	100
	Ludányi Béla	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2	3	2	1	2	1	S. n. b.	60
	Mészáros Béla i.	2	2	3	2	2	2	3	3	2	3	3	3	2	3	2	500	100
	Molnár István	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1	2	1	S. n. b.	Tandijm
	Müncz László izr.	2	1	3	2	2	2	2	3	1	2	2	2	2	3	2	S. n. b.	100
20	Nádas Károly i.	1	2	1	1	1	2	1	3	1	1	2	2	1	2	1	500	16
	Németh József	2	1	2	1	1	1	2	2	3	3	1	1	1	3	3	S. n. b.	92
	Padits István i.	2	1	2	3	2	1	2	2	1	1	2	2	1	2	1	500	92
	Páldi János i.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	2	1	2	1	500	16
	Piffkó János	2	1	2	1	2	2	2	1	1	2	2	2	3	2	2	S. n. b.	92
25	Rózsa Imre i.	3	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	500	92
	Rózsavölgyi Dezső	2	2	3	2	2	2	2	3	2	3	2	2	1	3	3	S. n. b.	92
	Salamon Árpád	2	1	2	3	1	2	2	2	1	2	2	2	2	2	3	S. n. b.	60
	Szabó Fekete Dezső	1	1	2	1	2	2	1	2	1	2	2	3	2	2	3	S. n. b.	84
	Szőke László	2	2	2	3	2	3	3	3	1	2	3	3	1	3	3	S. n. b.	92
30	Täuber József i.	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	1	3	3	500	92
	Tóth Dezső i.	2	1	2	1	1	1	2	3	1	2	3	2	2	3	1	500	60
	Tóth Sándor ref. i.	2	1	2	2	2	2	3	2	2	3	2	3	2	3	3	500	92
	Turcsányi János i.	2	1	2	2	2	2	2	3	1	2	3	2	3	3	2	500	40
	Ulrich György i.	2	2	3	3	2	3	2	3	2	3	2	3	3	3	3	500	100
35	Ulrich Márton i.	2	2	3	3	2	3	2	3	3	3	2	3	1	3	4	500	92
	Váczi Géza	3	2	3	2	2	2	3	3	2	3	2	2	2	3	4	S. n. b.	92
	Vigh Ferenc	2	2	2	3	1	3	2	3	2	3	3	3	1	3	3	S. n. b.	92

* Internátusi bentlakó.

Sorszám	A tanuló neve, vallása*	T a n t á r g y a k														Köztart. díj P	Tandij P		
		Magaviselet																	
			Hittan	Magyar nyelv és irod.	Történelem	Földrajz	Német nyelv	Természet ism.	Mennyiségi ism.	Nevelési ism.	Kézimunka	Rajz	Ének	Zene	Tesztelés			Alt. tanulm. eredmény	Rendszerezlet
1	Antalóczy József	2	1	2	3	2	2	2	4	2	2	3	2	2	3	4	2	S. n. b.	80
	Barcs Sándor i.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	400	24
	Berta Mihály i.	3	2	2	2	3	3	3	3	3	2	3	3	3	2	3	3	500	100
	Bozsik Tibor	2	1	2	2	1	2	2	2	2	1	2	3	2	2	2	1	S. n. b.	68
5	Czakó Béla i.	3	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3	1	2	2	3	3	500	100
	Demeter Béla	3	2	3	2	2	3	3	3	3	1	2	2	2	2	3	2	S. n. b.	100
	Detki András	2	1	2	1	1	1	1	3	2	2	2	2	2	1	2	2	S. n. b.	100
	Fábián Lajos	2	2	2	2	2	3	2	3	2	1	2	3	3	2	3	2	S. n. b.	100
	Finta István i.	1	2	2	3	2	2	2	3	2	1	1	2	2	2	3	1	300	40
10	Fónagy László i.	2	1	2	2	2	3	2	3	2	1	2	3	2	2	3	1	400	80
	Görbe Emánuel i.	1	1	1	2	1	2	1	1	2	1	1	2	2	2	2	1	400	40
	Hajdu Kálmán i.	1	2	2	2	1	2	1	1	2	1	2	2	2	2	2	1	400	40
	Horánszky Imre i.	1	2	1	2	1	1	2	2	2	1	2	1	1	2	2	1	300	40
	Horánszky László i.	1	2	1	2	2	1	1	2	2	1	1	1	1	1	2	1	300	40
15	Juhász Menyhért	3	2	3	3	2	3	2	3	2	2	3	3	3	3	3	3	S. n. b.	88
	Kemenes Antal	3	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	2	1	3	3	4	S. n. b.	88
	Kiss Gábor i.	3	1	2	1	1	1	2	3	1	1	2	2	2	3	3	1	500	84
	Laska Sándor	1	1	2	2	2	2	2	3	2	2	3	2	3	2	3	3	S. n. b.	100
	László József	1	1	1	2	2	1	1	2	1	1	2	3	3	3	3	3	S. n. b.	80
20	Litkei József	1	1	2	1	1	2	2	2	2	1	1	3	3	1	3	1	S. n. b.	68
	v. Mányai Edvin	3	2	2	3	1	1	3	3	3	3	3	3	2	3	3	4	S. n. b.	92
	Márton Domonkos	2	1	1	2	2	1	1	3	1	1	2	1	2	1	2	2	S. n. b.	40
	Mojzes Sándor i.	2	1	2	3	1	2	2	2	2	2	3	2	2	1	3	3	400	72
	Óz Lajos i.	3	2	3	3	2	3	3	3	3	1	2	2	2	3	3	2	500	100
25	Paksi Gyula i.	2	1	3	2	1	2	1	1	1	2	2	3	2	2	3	2	400	56
	Salamon József	2	2	2	3	2	3	3	3	2	2	2	2	3	2	3	2	S. n. b.	80
	Sass András	2	2	3	2	2	3	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	S. n. b.	100
	Szilágyi István i.	2	1	3	3	2	3	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	500	100
	Szabó József i.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	3	2	2	3	2	2	400	40
30	Tatai János	1	1	1	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	3	2	1	S. n. b.	40
	Tukora B. János	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	3	2	1	S. n. b.	40
	Varga Ferenc	1	1	1	1	2	1	1	2	2	1	2	2	2	3	2	1	S. n. b.	Tandijm
	Vrablicz Frigyes i.	2	1	1	2	1	1	1	2	2	2	2	2	3	1	2	2	200	40
	Zachár Zoltán i.	2	2	2	2	2	2	3	2	2	1	2	3	2	2	3	1	500	80

* Mind róm. kat.

Sorszám	A tanuló neve, vallása	T a n t á r g y a k													Köztart. díj P	Tandij P				
		Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv írástud.	Történelem	Német nyelv	Természet ism.	Mennyiség ism.	Nevelési ism.	Gazdasági ism.	Kézimunka	Rajz	Ének	Zene			Testnevelés	Alt. tanulm. eredmény	Rendszerezlet	
1	Achel Gyula	3	2	2	2	2	3	2	3	2	2	3	3	3	1	3	2	S. n. b.	100	
	Bacsa Ferenc ref. i.	1	1	2	1	2	2	3	2	2	1	2	2	2	1	2	2	300	Tandij	
	Baksa Ferenc i.	3	3	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	3	2	400		60	
	Bábosik Ottó i.	3	3	2	2	3	3	3	3	2	2	3	3	3	1	3	3	500		100
5	Bőze Lajos i.	1	1	1	1	1	2	2	2	1	2	2	2	3	2	2	2	500		84
	Bracsok István i.	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	300		40
	Csák György	2	1	1	1	1	2	1	1	2	1	2	1	2	2	2	2	S. n. b.	40	
	Császár Béla	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	2	3	2	3	3	S. n. b.	100	
	Diós József i.	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	2	2	1	2	1	200		40
10	Dobai Lajos i.	1	2	2	1	2	1	2	1	2	2	1	2	2	2	2	2	300		40
	Dóczi Béla ref. i.	1	1	2	1	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	400		72
	Fehérvári Ferenc i.	1	1	1	1	2	2	3	1	1	1	1	2	1	1	2	1	500		72
	Friedvalszki Béla	2	1	3	3	3	3	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	S. n. b.	100	
	Gulyás Antal	3	2	2	3	3	3	2	3	2	2	3	3	3	1	3	3	S. n. b.	100	
15	Hajcser Béla	2	1	2	1	2	2	3	2	2	1	1	2	3	3	3	2	S. n. b.	80	
	Kaszab György	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	2	2	1	S. n. b.	40	
	Keszthelyi Gyula	2	2	2	2	2	2	3	3	2	2	3	1	2	2	3	3	S. n. b.	92	
	Király László i.	2	1	2	2	2	3	2	2	2	2	3	1	2	3	3	3	500		80
	Kiss István	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	3	2	S. n. b.	Tandij	
20	Kormány Barnabás	3	2	3	3	3	3	4	3	3	2	3	3	4	2	4	3	S. n. b.	100	
	László Ferenc	3	2	2	2	3	3	3	2	2	2	3	3	3	1	3	3	S. n. b.	100	
	Lencse Gyula i.	2	1	1	1	1	2	2	1	2	1	2	1	2	1	2	3	400		84
	Marosi Elemér ref. i.	2	1	2	1	2	3	2	1	2	2	3	1	1	1	3	3	500		92
	Marosi Rudolf ref. i.	2	1	2	1	2	3	3	2	1	2	3	1	1	2	3	3	500		92
25	Miklós Jenő i.	3	3	2	2	2	2	2	2	1	2	3	1	1	2	3	3	400		84
	Molnár Béla	2	2	2	2	2	2	2	2	3	1	2	2	2	1	2	2	S. n. b.	80	
	Nagy István	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	S. n. b.	16	
	Potemkin Béla	3	2	2	2	3	2	2	2	3	2	3	2	3	3	3	3	S. n. b.	92	
	Rácz József i.	2	2	2	3	3	3	3	2	2	2	3	3	3	3	3	3	500		100
30	Sárközi János	2	2	2	2	2	3	3	2	2	2	3	3	2	2	3	3	S. n. b.	92	
	Seres István i.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	3	2	1	2	3	4	400		88
	Seres József i.	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	3	2	2	400		40
	Sőregi Iván i.	2	1	1	1	1	2	2	1	2	2	3	2	2	3	2	4	500		100
	Szabados László i.	2	1	2	3	2	3	2	2	2	2	3	1	2	2	3	3	S. n. b.	90	
35	Szécsi Antal	2	1	1	1	1	2	1	2	1	1	2	3	3	3	3	2	500		68
	Täuber Károly i.	2	3	2	3	2	2	3	2	2	2	3	3	2	2	3	3	400		80
	v. Tiborc László	2	1	2	1	2	1	2	2	2	1	2	2	3	1	2	3	S. n. b.	48	
	Tiborc Tibor	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	3	2	2	3	S. n. b.	80	
	Tóth István i.	1	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	300		60
40	Varga Sándor	2	3	3	2	3	3	3	2	2	2	3	2	2	3	3	3	S. n. b.	92	
	Vásárhelyi József ref.	3	1	2	2	2	3	3	1	2	2	1	1	2	2	3	2	S. n. b.	72	
	Zsák Jenő	3	2	2	2	2	2	3	1	2	1	1	3	2	2	3	2	S. n. b.	60	

Sorszám	A tanuló neve, vallása	T a n t á r g y a k																Köztart. díj P	Tandij P								
		Magaviselet	Szorgalom		Hittan	Neveléstan.	Nev és tan. gyak	Magyar nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Mennyiségtan	Kémia	Fizika	Gazdaságtan	Rajz	Ének			Zene	Fakultatív zene	Egyb. ének és zene	Testgyakorlás	Írásb. külalak	Alt. tanulm. eredm.		
1	Bordás Elemér ref. i.	2	3	1	3	2	2	2	2	2	2	4	2	4	3	3	2	3								500	
	Csikós Tibor	1	2	1	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	S. n. b.		
	Csoupek Walter i.	1	2	1	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1								300	
	Csurda József i.	1	2	1	2	2	2	2	3	1	2	2	2	2	2	1	2	2								400	
5	Debreczeni Jenő i.	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2								200	
	Erdélyi János i.	2	2	1	2	2	2	3	2	2	3	1	1	1	1	1	2	2								500	
	Farkas Lajos i.	1	2	1	2	2	2	2	2	2	3	2	3	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2		500	
	Galambosi István i.	2	2	1	3	2	2	2	2	2	3	3	2	1	3	2	3	3	2	2	2	2	2	2		500	
	Király Béla	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	S. n. b.		
10	R. Kiss István ref. i.	2	2	1	1	2	1	1	1	1	3	1	2	1	2	2	3	3								300	
	Lehóczky Alajos i.	1	2	2	2	3	3	2	2	3	2	2	2	1	2	1	2	2								500	
	Lencse Jenő i.	1	2	1	1	2	2	2	2	1	2	1	2	2	1	2	3	3								500	
	Nyolczas Péter i.	3	4	2	2	2	3	3	3	3	4	3	4	2	3	3	4	4								500	
	Paczona Miklós i.	3	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	3	2	2								500	
15	Pápai István i.	3	3	1	3	3	2	3	3	3	3	3	3	1	3	1	2	2								500	
	Placsek Emil	1	1	1	1	2	2	1	2	2	3	1	1	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	S. n. b.		
	Pók László i.	3	3	2	3	3	3	3	2	2	3	3	2	2	3	2	3	3								500	
	Serfőző János	1	2	1	2	1	2	2	2	2	3	2	2	2	3	3	3	3								S. n. b.	
	Szakali János	2	2	1	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	3	2								S. n. b.	

Valamennyien egész évre 100-100 P

Sorszám	A tanuló neve, vallása	T a n t á r g y a k															Köztart. díj P	Tandij P					
		Magaviselet	Szorgalom	Hittan	Neveléstört.	Isk. szervez.	Tan. gyak.	Magyar nyelv	Német nyelv	Álkománytan	Mennyiségtan	Egészségtan	Közgazdaságt.	Rajz	Ének	Zene			Fakultatív zene	Egyh. ének és zene	Testgyakorlás	Írásh. külalak	Alt. tanulm. eredm.
1	Aporvári Lajos i.	3	3	1	3	2	2	2	2	3	3	2	2	3	2	3	—	—	2	3	3	500	Valamennyien egész évre 100—100 P. Reissig P. tandijmentes.
	Csele József ref. i.	1	1	1	2	2	1	2	2	2	3	2	1	2	2	—	—	1	2	2	400		
	Debrei János i.	1	2	1	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	—	—	1	2	2	500		
	Dobrocsi Ignác i.	1	2	1	2	2	2	2	2	1	1	1	2	2	1	1	—	1	1	1	2	400	
5	Fellner István i.	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1	1	2	—	—	1	1	2	300	
	v. Ferenczy József i.	1	2	1	1	2	1	2	2	2	2	1	1	1	1	2	2	2	1	2	2	300	
	Fischer Emil i.	1	2	1	1	2	2	2	1	1	2	2	1	2	2	1	2	1	2	2	2	400	
	Imrecze Zoltán i.	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	2	2	200	
	Jóri József i.	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	2	2	2	—	—	1	2	2	400	
10	Jószai Kálmán ref. i.	1	3	1	2	2	2	2	3	2	3	2	2	3	3	3	—	—	1	2	3	500	
	Kispál Sándor	1	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	2	2	1	2	2	S. n. b.	
	Kovács István i.	1	1	1	1	1	2	2	2	1	3	1	2	2	1	1	—	1	1	2	2	400	
	Mayer Antal i.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	—	—	1	1	1	200		
	Marikovszky S. ref. i.	1	2	1	2	1	1	2	2	2	3	2	2	2	1	1	—	—	2	2	2	400	
15	Metzger János i.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	—	—	1	1	1	200		
	Molnár László i.	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2	—	2	1	2	2	300	
	Nagy László i.	1	2	1	2	2	2	2	2	1	3	2	2	1	1	2	—	—	1	2	2	300	
	Oltárczy Lajos i.	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	—	3	1	2	2	400	
	Ozváry György i.	1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	1	1	1	1	—	—	2	1	2	2	300	
20	Reissig Péter i.	2	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	2	2	—	—	1	2	2	200	
	Schulcz Antal i.	1	2	1	1	2	2	1	2	2	3	1	2	1	1	1	—	—	1	2	2	300	
	Skalszki Ede i.	1	2	1	2	2	2	2	2	2	3	1	2	2	1	1	—	—	1	2	2	500	
	Szabó Miklós i.	2	2	1	3	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	—	3	1	2	3	400	
	Tánczos István i.	1	2	1	2	2	3	2	2	2	3	2	2	1	2	2	—	2	1	2	3	400	
25	Tóth Ferenc i.	2	3	1	3	2	3	2	2	2	3	2	2	3	3	3	—	—	1	3	3	500	
	Tóth István i.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	2	—	—	1	2	2	200	
	v. Váradi János i.	1	2	1	2	1	1	1	1	1	3	1	1	2	2	2	—	3	1	2	2	300	
	Váradi Kornél	1	2	1	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	1	2	—	—	1	2	2	S. n. b.	
	Végh Joachim i.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	200	

5. Tanítóképesítés.

A tanítóképesítő vizsgálatokat június 3—7. napjain tartottuk dr. Hoffmann István tanügyi tanácsos elnökletével, aki mindvégig nagy tárgyilagossággal, gondos tervszerűséggel, megértéssel vezette azokat. A róm. kat. hittani és egyházi ének-zeneképesítő vizsgálatokon dr. Kele István pápai prelátus, apátplébános, főesperes, érs. hitbiztos, a ref. hittani vizsgálatokon Kiss Zsigmond esperes, kormányfőtanácsos elnökölt.

Az írásbeli képesítővizsgálatok ideje május 16., 17. és 19. Tételi: *Neveléstudományból*: A beszéd- és értelemgyakorlatok jelentősége a népiskolában; szerepe és kapcsolata a többi tárgyakkal. Eredmény: jeles 9, jó 14, elégséges 8. *Magyar nyelv és irodalom-ból*: Irodalmunk a nemzeti önismeret és nemzetnevelés szolgálatában. Eredmény: jeles 5, jó 21, elégséges 5. *Mennyiségtanból*: a) *számtaniak*: 1. A Jászberényből Gyöngyösre 13 órakor induló autóbusz Jászberénytől 22,5 km-nyire motorhiba miatt fél órát vesztegel, azután percenként 180 m-rel kevesebbet tesz meg, mint előtte, így 14,20 óra helyett 15,10-kor érkezik Gyöngyösre. Mekkora a távolság a két város között és mekkora utat tesz meg az autóbusz percenként? 2) Egy birtok megvételére három ajánlat érkezik. A. 2270 P-t fizetne azonnal és 5 éven át minden év végén 800 P-t. B. adna egy 2300 P névértékű, 3 hónap múlva lejáró váltót és 2180 márkát, C. 6 év múlva fizetne 4050 P-t. Melyik ajánlat a legelőnyösebb? Kamatláb 4%, váltókamatláb 7,5%, 100 RM.=136,2 P+11% felár. b) *mértaniak*: Mennyibe kerül az a trapézalakú telek, melynek párhuzamos oldalai 52 m és 27 m. az alapon fekvő szögek 45° és 60°, ha 1 négyszögöl ára 3,40 P, a kerítés folyómétere pedig 4,55 P? 2. Egy háromoldalú egyenes ólomhasáb alapélei 17 cm, 25 cm és 28 cm, magassága 30 cm. Lehető legnagyobb hengert faragunk belőle, a lefaragott részből gömböt öntünk. Kiszámítandó a gömb felszíne és a gömb súlya. (f=11,5.) Eredmény: jeles 6, jó 10, elégséges 11, elégtelen 4.

Tanítói oklevelet nyertek: *511. Aporvári Lajos, 512. Berzeviczy Dezső, 713. Csele József, 514. Debrei János, 515. Dobrocsi Ignác, 516. Fellner István, 517. vitéz Ferenczi József, 518. Fischer Emil, 519. Imrecze Zoltán, 529. Jóri József, 521. Jószai Kálmán, 522. Kispál Sándor, 523. Kovács István, 524. Marikovszki Sándor, 525. Márkus Zoltán, 526. Mayer Antal, 527. Metzger János, 528. Molnár László, 529. Nagy László, 530. Oltárczi Lajos, 531. Ozvári György, 532. Reissig Péter, 533. Schulcz Antal, 534. Skalszki Ede, 535. Szabó Miklós, 536. Tánczos István, 537. Tóth Ferenc, 538. Tóth István, 539. vitéz Váradi János, 540. Váradi Kornél, 531. **Végh Joachim** Jav. kép. v. 542. Huszár Gyula, Magy. ny. kieg. v. 543. Mányai János, 544. Petik Gyula. Jelesrendű 3, jó 22, elégséges 7, magy. ny. kieg. megfelelt 2. Valamennyien képesítést nyertek.

Róm. kat. egyházi ének-zenéből képesítést nyertek: 245. Barna József, 246. Gyöngyös József, 247. Dobrocsi Ignác, 248. vitéz Ferenczi József, 249. Fischer Emil, 250. Kispál Sándor, 251. Kovács István, 252. Metzger János, 253. Molnár László, 254. Oltárczi Lajos, 255. Ozvári György, 256. Végh Joachim.

A sorszám az intézet fennállása óta kiadott oklevél sorszámára vonatkozik.

III. Statisztika.

1. A tanulók száma és fontosabb adatai.

		I.	II.	III.	Líceum	IV.	V.	T.-képző	Össze- sen
a) A tanulók száma	Beírt nyilvános tanuló	37	34	42	113	19	29	48	161
	Osztályozott nyilvános tanuló	37	34	42	113	19	29	48	161
	Osztályozott összes tanuló	37	34	42	113	19	29	48	161
	Ezek közül ismétlő		2		2		1		3
b) életkor szerint	1926-ban született	8	6	—	14	—	—	—	14
	1925-ben „	14	15	—	29	—	—	—	29
	1924-ben „	12	9	12	33	—	—	—	33
	1923-ban „	3	4	11	18	3	—	3	21
	1922-ben „	—	—	13	13	7	7	14	27
	1921-ben „	—	—	4	4	5	10	15	19
	1920-ban „	—	—	1	1	2	6	8	9
	1919-ben „	—	—	1	1	1	5	6	7
	1818-ban „	—	—	—	—	1	1	2	2
c) vallás szerint	római katolikus	35	34	36	105	17	26	43	148
	református	1	—	6	7	2	3	5	12
	izraelita	1	—	—	1	—	—	—	1
d) anyanyelve, nyelvtantere	magyar anyanyelvű	37	34	42	113	19	29	48	161
	német anyanyelvű	—	—	—	—	—	—	—	—
	csak magyarul beszél	36	30	40	106	17	26	43	149
	magyarul és németül is tud magyarul és szlovákul is tud	1	3	2	6	2	1	3	9
e) Szüleik foglalkozása szerint	1. Kisbirtokos, kisbérelő	7	3	2	12	2	9	11	23
	2. Kisbirtokos, napszámos	—	2	—	2	2	—	2	4
	3. Egyéb önálló őstermelő	8	—	8	16	—	7	7	23
	4. Földmívelési napszámos	1	1	1	3	1	—	1	4
	5. Kisiparos, bányavállalkozó	—	2	2	4	2	1	3	7
	6. Egyéb ipari v. bányászati s. sz.	3	—	—	3	1	—	1	4
	7. Kiskereskedő	1	—	1	2	2	1	3	5
	8. Egyéb kereskedelmi segédsz.	—	1	—	1	—	—	—	1
	9. Közlekedési segédszemély	1	3	2	6	—	1	1	7
	10. Köztisztviselő	3	1	7	11	—	—	—	11
	11. Pap, tanár, tanító	4	7	7	18	2	2	4	22
	12. Más értelmiségi	2	3	3	8	1	3	4	12
	13. Közhív. v. más ért. altiszt	3	6	3	12	2	2	4	16
	14. Katona v. csendőrtiszt	—	—	1	1	—	—	—	1
	15. Katona v. csendőralttiszt	—	—	2	2	2	2	4	6
	16. Nyugdíjas köztisztviselő	1	2	2	5	1	—	1	6
	17. Nyugdíjas altiszt	1	2	1	4	—	—	—	4
	18. Egyéb foglalkozású	2	1	—	3	1	1	2	5

		I.	II.	III.	Líceum	IV.	V.	T. képző	Össze- sen
f) Szüleik lakóhelye szerint	1. Az iskola székhelyén lakik	18	17	21	56	4	2	6	62
	2. A vármegyében (Szolnok)	7	4	6	17	4	2	6	23
	3. Budapesten		1		1	4	4	4	5
	4. Pest vm.-ben	5	2	4	11	4	5	9	20
	5. Bács-Bodrog					1		1	1
	6. Békés	1		1	2		1	1	3
	7. Bihar	2	2	4	8				8
	8. Csanád						1	1	1
	9. Fejér			1	1		1	1	2
	10. Hont					1	1	1	1
	11. Heves	3	3	1	7	1	3	4	11
	12. Hajdú						2	2	2
	13. Nógrád	1	5	4	10	3	5	8	18
	14. Tolna					1		1	1
	15. Vas						1	1	1
	16. Zala						1	1	1
	17. Zemplén						1	1	1
g) be- járók	1. vasuton, autóbuszon (Hatvan) 2. kerékpáron (Jákóhalma 2. P.-monostor 2)	1	1		3	1		1	4
h) lakás szerint	1. szülőinél lakik	16	17	20	53	3	2	5	58
	2. kosztadónál lakik	2		1	3	1		1	4
	3. az intézeti internátusban lakik	19	17	21	57	15	27	42	99
i) órák mulasztása	30 óránál kevesebbet mulasztott igazoltan mul. órák száma	21	22	15	58	6	4	10	68
	igazolatlanul mul. órák száma	1583	974	1757	4314	1481	1967	3448	7762
j) általános előmenetele	jeles előmenetelű	1	1		2		3	3	5
	jó „	10	12	16	38	9	21	30	68
	elégséges „	26	20	25	71	8	5	13	84
	elegtelen egy tárgyból		1		1				1
	elegtelen két „			1	1	1		1	2
	elegtelen három „					1		1	1
k) késül realk. tárgyat tanul	zenét, (zongorát v. hegedűt)	3	2	2	7	4	13	17	24
l) közül tandíjat fizet, tandíjmentes	100 P-t fizet	7	9	9	25	19	29	48	73
	92 „	13	1	6	20				20
	88 „		2	1	3				3
	84 „	4	1	3	8				8
	80 „	1	4	4	9				9
	72 „		1	3	4				4
	68 „		2	3	5				5
	60 „	3		3	6				6
	56 „	2	1		3				3
	48 „		1	1	2				2
	40 „	1	10	6	17				17
24 „		1		1				1	
16 „	3		1	4				4	
	tandíjmentes	3	1	2	6				6

**2. A magaviselet,
a rendszeretet és a tárgyak tanulmányi eredménye.**

I—III. liceum, IV—V. tanítóképző.

Tantárgyak	Osztályok. Érdemjegyek																			
	I. o. 37			II. o. 34			III. o. 42			IV. o. 19			V. o. 29							
	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges	elégtelen				
Magaviselet	4	29	4		13	13	8		9	22	11		10	5	4		25	3	1	—
Rendszeretet	7	12	14	4	14	10	8	2	3	17	20	2								
Szorgalom													3	12	3	1	9	17	3	—
Hit- és erkölcsstan	19	18			19	15			23	12	7		16	3			29			—
Nevelés- és tanítástan													5	10	4					—
Neveléstörténelem																	14	12	3	—
Iskolaszervezettan																	12	17		—
Nevelési és tanítási gyakorlat													1							—
Magyar nyelv és irodalom	4	20	13		11	16	7		10	27	5		3	13	3		10	19		—
Történelem és alkotmánytan	11	16	10		7	18	9		18	16	8		3	13	3		13	15	1	—
Földrajz	12	23	2		14	18	2						5	11	3					—
Német nyelv	9	19	9		12	11	11		9	23	10		5	10	4		10	18	1	—
Természetismeret	7	21	9		12	13	9		7	19	16		6	9	4					—
Fizika													4	11	2	2				—
Mennyiségi ismeretek	4	13	20		4	13	16	1	6	19	16	1	2	7	8	2	3	12	14	—
Nevelési ismeretek					6	22	6		13	21	8									—
Egészségtan																	15	14		—
Gazdasági, közgazdasági ismeretek									10	28	4		11	7	1		14	15		—
Kézimunka	15	16	6		18	14	2		17	25										—
Rajz	3	14	20		5	18	11		7	14	21		7	6	6		13	13	3	—
Ének	3	21	13		5	17	12		12	18	12		6	9	4		16	11	2	—
Zene	6	18	13		4	20	10		6	22	13		2	10	6	1	12	14	3	—
Egyházi ének és zene																				—
Testnevelés	16	13	8		7	14	13		10	21	11		1	3			5	8	3	—
													4	11	4		26	3		—

3. Iskolai felszerelések értéke.

Tételek	Gyarapodás				Állomány		
	vétel	aján- dék	érték		darab	érték	
	darab		pengő	f.		pengő	f.
1. Bútorok	—	—	—	—	1670	54 445	78
2. Felszerelési tárgyak	6	—	134	70	259	2 799	51
3. Köztart. bútorok és eszk.	—	—	—	—	400	10.147	93
4. Gyak. isk. felszerelés	—	—	—	—	210	5.019	30
5. Tanári könyvtárak	115	67	1 145	18	2845	17.323	33
6. Pedagógiai szertár	—	—	—	—	22	1 030	50
7. Történelmi szertár	1	—	33	—	756	642	50
8. Földrajzi szertár	—	—	—	—	98	824	50
9. Mennyiségtani szertár	—	—	—	—	31	307	22
10. Biológiai szertár	32	1	198	04	583	6.451	66
11. Ásványtani és kém. szert.	—	—	—	—	142	3 947	15
12. Fizikai szertár	—	—	—	—	1106	11.903	60
13. Gazdasági szertár	—	—	—	—	44	1.777	56
14. Rajz szertár	—	—	—	—	164	1.577	30
15. Ének és zeneszertár	—	—	—	—	271	15.942	62
16. Kézimunkaszertár	—	—	—	—	100	3 455	32
17. Tornaszertár	—	—	—	—	322	10 360	86
18. Orvosi szertár	—	—	—	—	64	1.205	77
19. Gyak. isk. könyvtár	—	—	—	—	159	356	06
20. Számadási könyvek	2	1	11	30	66	476	15
21. Önképzőköri könyvek	22	14	335	90	566	3.139	60
22. Osztálykönyvtárak	33	1	79	—	1399	3 504	44
23. Levente szert. és könyvt.	—	—	—	—	188	680	40
24. Gyak. isk. tanítói könyvt.	1	—	—	—	148	750	46
összesen :	212	84	1 942	12	11.513	158.096	61

4. Az iskola népessége 1920—1941-ig.

Tanév	Osztályozott nyilv. tan.						Osztályozott m. tan.						Együtt nyilv. és m. tanulók
	I.	II.	III.	IV.	V.	I—V.	I.	II.	III.	IV.	V.	I—V.	
1920-1921	23	15	32	31	—	101	—	1	1	1	—	3	104
1921-1922	14	23	16	33	—	86	—	3	2	—	—	5	91
1922-1923	23	10	21	19	—	73	—	—	2	—	—	2	75
1923-1924	28	20	10	19	—	77	1	1	—	6	—	8	85
1924-1925	27	24	16	8	18	93	1	1	—	—	—	2	95
1925-1926	—	22	23	12	7	64	—	—	—	—	—	—	64
1926-1927	31	—	20	17	12	80	—	—	—	—	—	—	80
1927-1928	40	29	—	17	15	101	—	—	—	—	—	—	101
1928-1929	33	33	29	—	18	113	—	—	—	—	—	—	113
1929-1930	39	29	32	29	—	129	—	—	—	—	—	—	129
1930-1931	38	37	32	36	37	180	—	—	—	—	—	—	180
1931-1932	34	37	38	33	39	181	—	—	—	—	—	—	181
1932-1933	19	33	38	41	42	173	—	—	—	—	—	—	173
1933-1934	29	20	36	62	42	189	—	—	—	—	—	—	189
1934-1935	33	27	21	37	57	175	—	—	—	—	—	—	175
1935-1936	25	30	26	24	36	141	—	—	—	—	—	—	141
1936-1937	18	24	27	27	25	122	—	—	—	—	—	—	122
1937-1938	17	19	25	29	29	119	—	—	—	—	—	—	119
1938-1939	34	18	21	30	32	135	—	—	—	—	—	—	135
1939-1940	32	38	17	28	31	146	—	—	—	—	—	—	146
1940-1941	37	34	42	19	29	161	—	—	—	—	—	—	161

5. Épület, udvar, kert, gazdasági terület, élelmezés, segélyezés.

Intézetünk 5·5 kat. hold, ebből a játszótér 4'700, a két udvar 2'200, a három park 7'113, a gazdasági gyak. ter. 14'386 (2'5 hold) m². Udvar, park salakos, díszcserjés, szegélyezett, közben három szabadlevegős iskola zöldjuhar, vegyes lomberdőben. Maga az épület 2 emeletes, alapja 3250'70 m². Balszárnya az oktatás céljaira szolgál, jobbszárnya a tanulóotthon foglalta magában. A *tantermek száma és mérete: földszinten*: 5, területük 61—63, a kézimunkateremé és szertáré 104 m². Ugyanitt az irodák, vendég- és fogadószobák, történelmi szertár és tanári könyvtár, 2 gyakorlóisk. szertár és mellék-helyiségek területe 301'73 m². Az *I. em.* 3 tanterem á = 63, tornacsarnok 200, díszterem 123, zene-, pedagógiai, földrajzi, testnevelési szert. és könyvt. á = 30'23, munkaszert. 19'50, tornaöltöző és mosdó 30'23, gazd. szert. 9, mellék-helyiségek 72 m². A *II. em.*: rajzterem és szert. könyvt. 146, term. tud. előadó 93, állattani 30, kémiai 30, fizika 36, mennyiség. 18, növény. szert. 9, 9 db. zenegyakorló á = 18, mellék-helyiségek 64 m².

A *tanulóotthon: földszint*: cserkészotthon 35, olvasószoba 64, fürdőterem és öltöző 99'78, ebédlő 236, orvosi és három betegszoba 112, közt. vez. tanár és alkalmazottak lakása, konyha, tálaló, mosogató 269'04 m², *I. em.*: 4 tanulószoba á = 39'37, 3 hálóterem á = 136'71, 3 mosdó á = 17'68, cipő és ruhatisztító á = 14'28, felügy. tanári szoba 21'42, mellék-helyiségek 27'30 m², a 2'5 m. széles folyosókon és háló-előtérben szekrények. A *II. em.* hasonló beosztású. Egész intézetünk 150 helyiséget foglal magában.

A tanulóotthon fenntartója a VKM., igazgatója az intézeti igazgató, akinek társai 1 köztartásvezető és 2 felügyelő tanár; állandó alkalmazottak: 1 gazdasszony, 1 főzőnő, 1 konyhalány, 2 mosónő és az intézeti takarítók. Férőhely 160, a felvételt az igazgatóság engedélyezi. Első évben felvettek évi 500 P-t fizetnek 10 havi részletben, egyébként a bentlakók 10%-a évi 200, 20% évi 300, 30% évi 400 P-ös kedvezményes ellátást kaphat a tanulmányi előmenetel és a szülők vagyoni helyzetének megfelelően. A hadiárvák és gyámoltak is előnyben részesülnek.

Ebben az isk. évben 99 bentlakó volt (57 liceumi és 42 tan. képző int. növ.), kintlakott 62 (56 líc., 6 tk.) közülük 57 a szüleinél. A bentlakók élelmezése minden tekintetben megmaradt a háború előtti színvonalon, reggel tejeskávé v. forralt tej, ebéd 2—3 fogás.

vacsora szintén főtt étel. Hetenként a — hústalan napokat kivéve — átlag 9-szer került asztalra húsféle. Fűtés, világítás, mosás szintén zavartalan.

Jutalmak: 200 P Horthy Miklós ösztöndíjas Debreczeni Jenő IV. és Kaszab György III. é., a közszolg. alk. tanulm. segélyét Imrecze Zoltán V. é. kapta, a Szent Imre alapítvány 720 P kamatát Tóth István V. é., a Hangya szövetkezet ajándékából 10—10 P-t Csele J., Fellner I., Tánczos I., Diós J., Horánszky L., a szertárak fejlesztésében szorgoskodásukért 5—5 P-t Fábián L., Finta I., Fehérvári F., s Litkei J. 10 P, Placsek E. 20 P évvégi jutalomban részesült. Ajándékkönyvet kapott 31 növendék.

IV. Az intézet működése.

1. Nevelés.

A *vallási élet* elmélyítése és a hagyományos magyar Mária-kultusz ápolása végett a *Szent Imréről* nevezett MÁRIA KONGREGÁCIÓ megalakult intézetünkben. Az alakuló gyűlésen 80 növendék jelentkezett felvételre. Az év folyamán több alkalommal szerepelt a Mária Kongregáció a nyilvánosság előtt. Pünkösöd napjain (jún. 1—2—3.) tizennyolc kongregánista növendék vett részt a helybeli gimnáziumban rendezett kerületi kongregánista vezetőképző diáktanfolyamon. Június 8-án szentmise keretében 80 növendék tett kongregánista fogadalmat. Házi kápolna létesítése munkában van. Májusi és októberi litániák, valamint az esti imák elvégzésére. Vallásos kötelességének minden növendék több alkalommal buzgón eleget tett.

A *református* vallású növendékek „BETHLEN GÁBOR” köre, mint a Soli Deo Gloria Szövetség helyi tagegyesülete, hetenként egyszer tartott összejevetelt. Összejeveteleinek központjában a biblia-tanulmányozás állott, amelyet rendszeren a tagok maguk vezettek. Ezenkívül szerepeltek a tagok önálló előadásokkal. Néhány összejevetelen a predestináció tannal foglalkoztak Kálvin Institúció-ja nyomán. Az egyesület vezetője: Tótpál Márton ref. lelkész.

A *hazafias nevelésre* ez az isk. év különösen sok alkalmat adott az országgyarapodás következtében, de egyébként is erre különös gondot fordítottunk. A nevelés és tanítás, önképzőköri házi és nyilvános ünnepeink, összes szereplésünk, nagyjaink tiszteletének elmélyítése, a nemzeti hagyományok ápolása mind az öntudatosan hazafias magyar gondolkodást szolgálja. Könyvtáraink átrendezése, újabb művekkel való pótlása a nemzeti nevelés erősítése, sokirányúvá tétele érdekében történik.

a) *A gróf Apponyi Albert Ifj. Önképzőkör* az isk. év folyamán 10 gyűlést tartott, ezekből díszgyűlés 3, rendes gyűlés 6, műsoros est 1. A műsorok száma 83, ebből felolvasás 8, szabadelőadás 35, énekszám 17, zeneszám 25, népszokásbemutató 5, bohózat 1. A r. gyűléseken 3—4 növendék mindig új könyveket és folyóiratokat ismertetett. Az önálló értekezések megoszlása tudományágak szerint: irodalmi 8, történelmi 10, néprajzi 7, neveléstudományi 6, természettudományi 3, egyéb 1. A szereplések megoszlása osztályonként: V. évf. 35, IV. é. 12, III. é. 21, II. é. 10, I. é. 5. Egyenként a legtöbb munkát végezték: Mayer A., Reissig P., Aporvári L., Marikovszky S. és Fischer E. V. é. n. *Tisztikar*: ifj elnök: Mayer A., jegyző: Feller I., pénztáros: Dobrocsi I., ellenőr: Ozváry Gy., háznagy: Nagy L., könyvtáros: Schulcz A. Tanárelnök: dr. Fiala Endre.

b) *Ifjúsági Toldi Miklós Sportkör*: a debreceni tankerülethez tartozik. Megalakulásának ideje: 1924. Igazolási száma: 72. Vezető tanára: Tímár Mihály testnevelő tanár. Az intézet tanulóinak teljes létszáma: 161. A testnevelési alap fizetése alól senki sem volt felmentve. Működő tagok száma: 126. Foglalkozási idő heti 2 óra.

Atlétika, torna, labdarúgás, tenisz és télisport szakosztályok működtek. Az intézetnek 200 m² területű tornaterme és 3840 m² területű, füves, játékra alkalmas udvara van. Atlétikai és labdarúgó edzéseket a városi sporttelepen tartottuk. A téli hónapokban a téli sportokat a városi korcsolyapályán gyakorolták a tagok. Korcsolyázni az intézet minden tanulója, úszni 148 tanulója tud.

Az ősz folyamán megrendeztük a házi labdarúgó bajnokságokat, tavasszal pedig a házi atlétikai bajnokságokat. Nyilvános tornaünnepélyt a testnevelő tanár katonai szolgálata miatt nem rendeztünk. A házi atlétikai bajnokságok keretében tartottunk kisebb szabású ünnepélyt.

A versenyen elért eredmények: magasugrás 17 évig: Mojzes Sándor és Molnár Béla 155 cm, 17 éven felüli: Imrecze Z. és Bordás E. 160 cm. Távolugrás 17 évig: Mojzes S.: 5.15 m, 17 éven felül: Schulcz A.: 5.88 m. Súlydobás 17 évig: Seres József: 11.53 m (5 kg) 17 éven felül: Imrecze Z. 11.36 m (7¹/₄ kg) Diszkoszvetés: Ozvári Gy.: 30.22 m, Gerelydobás: Schulcz A.: 40.50 m.

Május hó 24-én tartott kegyeleti 10x100 m-es váltófutásban intézetünk csapata első, így a múlt évben kiírt vándordíj másodszori védője lett. A váltófutás tagjai: Vrablicz F. II., László F. III., Bordás E. és Pacona M. IV., Csele J., Mayer A., Molnár S., Schulcz A., Dobrocsi I. és v. Váradi J. V. éves növendékek.

Intézetünk növendékei résztvettek a júniusi levegő-céllövőversenyen, ahol szép eredménnyel szerepeltek.

c) *Cserkészlet.* A 298-as Lehel cserkészcsapat parancsnoka: Timár Mihály testnevelő tanár. A csapat alakuló gyűlése 1940. okt. 29-én volt. A csapatlétszám 28, ebből líceumi tanuló 19, a többi tanítóképzőintézeti növendék. A cserkészmunkát 1 rajban s 4 őrsben végezték. Az őrsök hetenként őrsiórát tartottak és havonként kisebb kirándulásokat tettek. Cserkészeink résztvettek az „Erdélyért” rendezett gyűjtésben, munkájukért a gyűjtés vezetőségétől elismerést kaptak.

d) Az Ifjúsági Segítő Egyesület szerény anyagi keretei mellett is több esetben segítségére volt az arra rászorult, érdemes növendékeknek. 25 tanulónak összesen 124 P-t osztott ki segélyképpen. A Segítő Egyesület jövő évi tisztkara: ifj. elnök R. Kiss I.; jegyző Farkas L. V., pénztáros Seres J. IV. é. növ., tanárelnök Szombathy Miklós.

A *természetvédelemre* nevelés állandó gondoskodásunk tárgya. Kertünk mesterséges fészekodvait, madáretetőit a tanulók gondozzák. Iskolaligetünk cserjéi között éneklő madarak fészkelnek. A Madarak és Fák Napját szabadlevegős iskolaligetünkben tartottuk meg.

Fásításunk. Az idei esztendőben sok kárt okozott kertünkben a talajvíz. Díszcserjéink, gazdasági és gyümölcsfáink közül több is kipusztult miatta. Pótlásukra az ősszel kerül sor.

2. Fegyelmi állapot.

Fegyelmi állapot tekintetében mind a tanítási órákon, mind a tanulóotthonban avagy magánértekezésben művelt, jólnevelt ifjakhoz méltó viselkedést kívánunk növendékeinktől. Szigorúbb eljárást az esetek nagyobb részében elsősorban a kintlakó növendékek nehezebb ellenőrzése kívánt, ami a magaviseleti és rendszereteli érdemjegyek odaitélésében nyilvánult meg. Elsőfokú fegyelmi büntetésben mindössze 2 növendék részesült.

3. Tanítás.

Az év folyamán az alakuló és záróértekezleten kívül a líceum és tanítóképző együtt 10 rendes, 3 rendkívüli, 4 módszeres, továbbá javító és különbözeti, osztályvizsgálati értekezletet tartottunk. A módszeres értekezleteken a népiskola VII. o.-nak megnyitásával

kapcsolatos teendőkről, annak tanmenetéről és tantervéről, majd a táj kutatás feladatairól és a nemzeti önismeret és nemzetnevelés hathatós, reális keresztülviteléről hoztunk határozatokat, eljárásaink módozatait tárgyaltuk.

Magyar nyelvi és irodalmi írásbeli dolgozatok I. osztály.

1. Családi otthonom, 2. Intézeti otthonunk (házi), 3. Mikulás-ünnepünk, 4. Jászberény nevezetességei, (házi). 5. Hogyan küzdött Simándy Pál a magyarságért? 6. Hogyan küzdött Bornemissza Gergely a magyarságért? (házi), *II. osztály.* 1. Mit kíván Vörösmarty a magyar embertől? 2. Amikor Kölcsey a Himnuszot írja, (házi), 3. Mit tanulhatunk három nagy költőnk életéből?, 4. Adjon Isten egyeséget, magyarok közt békességet, (házi). 5. Népballadáink világa (házi), 6. Megnyertük a kegyeleli váltóversenyt. *III. oszt.* 1. A magyar népmesék szépségei, 2. Egy nap a középkori kolostor életéből (házi), 3. Zajtay uram a Jászságban, 4. Apáczai és Mikes (házi), 5. Ludas Matyi, a magyar jellemvonások megtestesítője (házi), 6. Széchenyi alkotásai. *IV. oszt.* 1. Miért kell a nép nyelvét ismernünk? (házi), 2. Egy tetszés szerint választott regény esztétikai taglalása, 3. Mennyiben értékesíthetem táj- és népismereteimet tanítói munkámban (házi), 4. Az irodalom a népművelés szolgálatában, 5. Farsangi életképek (házi), 6. Jászberény tájletrajzi jellemzése, 7. Alkalmi beszéd a Hősök Ünnepe (házi). *V. oszt.* 1. A költő egy nappal előbb látja meg az igazságot, 2. Petőfi és Nagymagyarország (házi), 3. Jókai regényhősei (házi), 4. Madách Ádámjának magyaros jellemvonásai, 5. Mikszáth, a felvidék írója, 6. Erdély utolsó 20 esztendejének szép irodalma (házi).

Iskolánkívüli népművelés. Az iskolánkívüli népművelési előadások évről-évre nagyobb területre terjednek ki. Az elmúlt évben a tanári testület minden tagja részben a város belterületén, részben a tanyavilágban fejtett ki példaadó népművelési tevékenységet. A tanító-képző intézet V. éves növendékei gyakran kísérték el újtukra előadóinkat, s nyertek betekintést a népművelés munkájába. Egy ízben az ifjúság rendezett igen jól sikerült kultúrdélután a négyszálási áll. elemi iskolában, hol 10–15 perces szabadelőadásokat tartottak s szórakoztató műsorszámokkal is emelték a hallgatóság népművelés iránti érdeklődését.

Oktatófilmek. A korszerű szemléltetés egyik legkiválóbb eszközt, a filmet, az idei esztendőben is a legteljesebb mértékben bekapcsoltuk munkánk módszeres menetébe. Az oktatás frontján dolgozók kezében a film kiváló fegyver: oktat és nevel egyaránt. Fimpedagóg-

giai irodalmunkat ez évben Szemes G. 3, Bognár Gy., Kiss J., és Vágó E. 1—1 tanulmánnyal gazdagították.

Nevelési és tanítási gyakorlatok. A IV. osztályban egy-egy növendék átlag hatszor tanított, az V. o.-ban egy-egy növendékre átlag 18-szor került sor. A pedagógia tanárainak vezetésével megtekintették a Bercsényi-úti áll. elemi népiskola VII—VIII. osztályát, tanulmányi kirándulás keretében iskolát látogattak és tanítottak a tőtevényi áll. külterületi népiskolában. A gyak. isk. szülői értekezletein résztvettek és segítettek a gyakorló iskola tanítóinak a hazafias és egyéb ünnepek rendezésében. Ped. gyak. órákon tervszerűen fel dolgozták a megfigyelésükre bízott gyak. isk. tanulók testi és lelki fejlődésére vonatkozó adatokat.

Kirándulásaink a nagyméretű vasúti és közüzemi korlátozások miatt csak az előző években is szokásos helyi jellegűek voltak, mindössze május 9—10-én utazhattunk fel a Nemzetközi Vásárra.

4. Egészségi állapot.

Az egészségi állapot kielégítő volt, bár az influenzajárvány ifjúságunkat sem kímélte meg, de valamenyi eset komolyabb következmények nélkül mult el. Ezért az óramulasztások száma elég nagy. Egyébként csupán torok- és mandulagyulladás, gyomorrontás, sérülés, ficamodás fordult elő, továbbá egy vakbélgyulladás és a városban elterjedt viszketegség, mely utóbbi a nagyobbfokú fertőtlenítést tette szükségessé.

V. Gyakorlóiskola.

A gyakorlóiskola két tagozatú. Az I—II. oszt. vezetője Vágó Elemér, a III—VII. oszt. vezetője Kiss József. A róm. kat. hittant Járdán József, a ref. Tótpál Márton, az ág. ev, Uzon László tanította. A női kézimunkát az első félévben Kovalik Marianna, a másodikban Biró Józsefné látta el.

A tanév első óráján felvonultak a tanulók a nemzeti zászló előtt. Ünnepeket tartottak: okt. 6, dec. 6, dec. 11. (Limanova.), dec. 20. (Karácsonyfa-ünnepély.), Febr. 2. (Iskolai farsangi ünnep.) márc. 15., ápr. 11. (A tatárjárás 700 éves évfordulója.) Résztvettek az intézet ifjúságával a Hősök-napján. Majd máj. 25-én a Délvidék visszatérésének ünneplésén. A Madarak- és fák napját egynapos kirándulás keretében máj. 31-én tartották. (Közben Szentgyörgyvári L. igazgató vezetésével megtekintették a Mezőgazd. Szakiskolát.)

Szülői értekezlet nov. 17-én és máj. 4-én volt. Ez alkalommal tartották a VII. osztály vizsgáját, amelyet a megjelent vendégek örömmel hallgattak végig.

Gyakorlati nevelés. Tanmenet szerint művelték a gyakorlókeretet. Téli időben gondozták a madarakat. Ősszel és tavasszal virág-
töveket, magvakat vittek szét a város virágosítására. Az intézet telke körül résztvettek a gyomirtásban. Az első félévben a VI—VII. oszt. tanulói szorgalmasan készítették a tanító tervei alapján az erdélyi iskolának szánt szemléltető képeket, rajzokat, mintákat, amelyeket az intézet növendékeinek önkéntes munkáival együtt márc. 15-re küldöttünk meg a lövétei róm. kat. népiskolának, ahonnan sok, kedves gyermek-kézimunkát kaptunk viszonzásul. Ezzel a munkával együtt történt az erdélyi gyermekekkel a levélváltás is. Az évváró ünnepélyre kézimunka és rajzkiállítást rendeztek.

A nyári időben a nagyobb tanulók közül 6 a máv. vaspályán, 5 mezei munkán talált elhelyezkedést.

A *cserkészapród-csapatot* Seres József III. é. növ. vezette nagy szeretettel.

A *szív gárda* vezetője: Járdán József hitoktató volt. A verebélyi búcsún 8 tanuló vett részt.

A *testi nevelésre* különös gondot fordítottak. Alkalmas időben még télen is a szabadban tartották meg óráikat. Ősszel és tavasszal többször folyt a tanítás az intézet kis erdelyében elhelyezett u. n. szabadlevegőjű iskolában. A gyermekek egészsége egész évben kitűnő volt. A tanítás nem szünetelt. (Volt olyan hét is, amikor a szén-
nel való takarékoskodás miatt egész héten csak 10—12 fok meleg volt a tanterekben s akkor a helyzethez mértén végezték munkáikat.)

A tanmenet szerint több tanulmányi sétát végeztek. Megtekintették a Zagyva-Tarna szabályozás nagy munkáját, amelyet 600 kubikos végez.

A tanév alatt többször volt légi riadó.

A gyakorlóiskola munkája a tájszeretef ápolásának szolgálatában.

1. *A tanterem helyi jellegű díszítése.* Arra törekedtünk, hogy a tanterem egyik, kiszemelt sarka a szülőföld szépségének hangulatát adja. Szemlélődő perceiben elmerenghessen rajta a gyermeki lélek s benne erősödjék a szülőföld iránti szeretet.

Ezt a díszítést csekély költséggel értük el. Csak a levelező-lapokért kellett pénzt adnunk. A tájképek a tanító ecsetje alól kerültek ki. A népművészeti munkákról másolt díszítéseket a VII. oszt. tanulói készítették nagy szeretettel.

2. *Városunk nagyjai.* Mindazt a szépséget, értéket, amelyet ma városunkban látunk, azok szellemének köszönhetjük, akik előttünk ezen az áldott földön éltek. Irántuk a soha nem halványuló hála ébrentartása és ápolása kötelességünk. Összegyűjtött képeiket azért, hogy lássák és érezzék a fejlődő gyermekek, hogy akik szülőföldjükért áldozták életük munkásságát, azok emléke fennmarad a jó szívekben. Érezzék, hogy az emberek szeretetéért is érdemes élni, dolgozni.

3. *Városunk története falitáblákon.* Első kötelességünk a közös hazának lélekben és szívben kiművelt polgárok nevelése. Ennek a mindnyájunkat összekötő munkának végzése közben azonban nem feledkezünk meg egy percre sem arról, hogy a nagy hazában nekünk egy kisebb hazánk is van. Az a szent hely, melynek városvégi sírkertjeiben őseink nyugszanak. Az a föld, amelyen bölcsőnk ringott s amelynek erdeje koporsónk fáját termi.

E föld a mai gazdagságával együtt a mi munkánk eredménye. Gyümölcseinek édességét is másoknak köszönhetjük. Azoknak, akik elköltöztek ebből a szép „földi paradicsomkert”-ből. A multnak köszönhetjük.

Erkölcsei kötelez arra, hogy a multa tisztelettel és kegyelettel emlékezzünk. Kell hát, hogy valahonnét e mult fényes és és fekete lapjait megtanulhassuk, (láthassuk).

Ez a gondolat szülte meg városunk történetének tábláit, amelyeket azzal a biztos érzéssel adunk át a jövőnek, hogy az általunk kegyeletes tiszteletre nevelt nemzedék feljegyzi azt, ami utánuk következett. (Bővíti fejleszt a táblázat feljegyzéseit.)

Ezeken a táblákon az ország történetével párhuzamosan találja a szűkebb haza történelmi emlékezéseit a gyermek s az esti előadásokon a szülők tábora.

A felsőbb osztályokban már nem csupán szellemi szórakoztató-eszközök ezek a helyi történelmi táblák, hanem a történelem szerves kiegészítő részei, segítői. Egy-egy korról kapcsolatosan sohasem feledkezünk meg arról, hogy mi történt ugyanakkor a mi szűkebb hazánkban. Kik tettek valamit a városért, a népért?

4. *A jász-színek.* A jász néptömb hivatalos színei a kék-fehér szín. Törekszünk ezt is emlékezetben tartani. Tantermünkben a Jász-

nagyságok képeit ezzel a színnel díszítettük fel. Tornavizsgákon a lányok haját krepp-papírból sodort fehér-kék hajszorítóval fogjuk le. Ha olyan gyakorlatok kerülnek sorra, amelyekben ív alakú u. n. rózsabotokkal tornászhatnak a gyermekek, ezeket a botocskákat is fehér-kék színnel sodorjuk be a nemzeti színnel váltogatva. Nagyobb kivonulások alkalmával a nemzeti zászlócskák közt ott tarkállanak a selyempapírból gyermekkézzel készült jász-zászlócskák.

5. *Ósi leletek a gyermekmúzeumban.* Az új intézetnek pedagógiai gonddal készülő berendezése során első naptól törekedtünk régiséggyűjteményünk megalapozására, ill. fejlesztésére. A határban és a környéken történt ásatások alkalmával a hivatalos vezetőktől kértünk a nevelés céljaira oly leleteket, amelyekből többet találtak. Ilyeneket a szülőktől is gyűjtöttünk. Így neveljük a gyermek lelkeiben a múlt iránti tiszteletet és a kegyelet nemes érzelmeit. Ezen az úton gondoljuk belenevelni városunk jövő polgáraiba a *helyi múzeum szeretetét*, annak mindekori gyarapítására való hazafias törekvést.

6. *Városunk hősei.* Márványra nincs pénzünk. A szív a legolcsóbb márvány. Arra törekszünk, hogy ebbe a szívbe vessünk be mindent, ami Istenimádó és fajszerető lelkünk törvényei szerint fontos.

Egyszerű papírlapra, gyászos keretbe írtuk fel községünk hősi halottainak neveit. A „Hősök-napján” kerül ez a gyászkeretes tábla a homlokfalra s büszke tekintettel rójjuk le előtte hódolatunkat, kegyeletünket.

Rámutatunk alkalomadtán arra, hogy melyik gyermeknek szerepel őse ezen az emléktáblán. Hadd érezze lelke, hogy őt a magyarok istene a legnemesebb fából faragta.

7. *Jászsági magyaros minták.* A rajztanítás egyik újabb parancsa, hogy a vidéken élő, vagy még feltalálható népművészeti értékeket ismertessük, azokat ápolva fejlesszük.

Ennek a bölcs rendelkezésnek eleget téve, gyűjtöttük egybe a már kihalt jász népművészet maradványait. Így kerültek a rajzminták gyűjtőtáskáiba a régi, jász subahimzések színes rajzai másolatokban. Ünnepi hangulat a nagyobb gyermekek számára, ha ezeket másolgathatják.

8. *Virágos iskola, virágos város.* A régi öregektől úgy tudjuk, hogy vidékünk népének kedves virága az égszínkék nefelejcs és a fehér viola. Mintha e két színből állította volna össze szelíd lelkületének annyira megfelelő zászlajának lágy színeit!

Gondunk van nevelési eljárásaink során arra, hogy ne csak az iskola udvara és kertje legyen virágos. Virágmagvakat gyűjtenek,

télen rendezik s tavasz nyíltával ezt hordják a szélrózsa minden irányába, hogy városunknak egyetlen hajléka se maradjon virág nélkül. Nefelejcs és viola nélkül.

Szép környezetben szépnek látja a lélek az életet is. Virágözönben a szenvedés színei is elmosódnak s a lélek könnyebben viseli a ránehezült lelki csapást.

Ha más nem, akkor Isten virágai vigasztalják, gyógyítják szenvedő lelkét.

S mindezt a szeretetre nevelt emberi szív végzi, hogy földi élete kedves legyen előtte az ősi jászok szentelt földjén!

Kiss József.

A gyakorlóiskola tanulóinak névsora.

I. osztály: Benke Zsuzsanna, Berdeffy Győző, Birgés Márta, Fabricius József, Gedei Balázs, Halápi Ferenc, Juhász János, Kiss Borbála, Medve János, Morvai Györgyi, Németh Sándor, Popovits Ferenc, Sánta Ilonka, Suba István, Szabó László, Végső László.

II. osztály: Bábosik István, Dobóczy László, Farkas Mihály, Horti Miklós, Konkoly Gyula, Mizsei László, Nyiri András, Rácz Ilona, Rédei Mária, Sasvári Magda, Sánta István, Süle Tibor, Szebenyi Ferenc, Szódy Ilona, Szűts János, Tarjáni Mária.

III. osztály: Albert Viktória, Babusa Sándor, Bagó János, Badari Matild, Baranyi Gyula, Beszteri István, Bozsó Mária, Gaál Gizella, Kispál P. Gyula, Márton György, Medve László, Molnár János, Surák Pál, Szabó Ernő, Szabó László, Szabó Anna, Szentgyörgyvári Tibor, Tasi József, Tóth József.

IV. osztály: Bagó Ilona, Bernáth Béla, Hajdú Sándor, Háromházi Klára, Kiss József, Kisnémet Margit, Medve Margit, Mizsei Ilona, Szórád János.

V. osztály: Badari Antal, Gömöri Tibor, Kozma Béla, Nagy János, Nyiri István, Pernyész Géza, Polyák Miklós, Rékasi János, Rékasi Mihály, Sebestyén Károly, Szebeni János.

VI. osztály: Birgés Árpád, Gseh Béla, Rédei Vendel.

VII. osztály: Badari Imre, Farkas János, Lázár Tihamér, Sas Menyhért, Szabó János, Szőlősi Károly, Varga Ferenc.

Statisztikai kimutatás a gyakorláiskola növendékeiről.

Oszt.	Vizsgát tett		Összesen	Vallás szerint			Anyanyelv magyar	Ált. tanulm. előmenetel					Összesen
	fiú	leány		rk.	ref.	ág. ev.		1	2	3	4	5	
I.	11	5	16	14	1	1	16	6	6	2	1	1	16
II.	11	5	16	16	—	—	16	4	3	4	5	—	16
III.	14	5	19	17	1	1	19	13	—	6	—	—	19
VI.	4	5	9	9	—	—	9	3	3	3	—	—	9
V.	11	—	11	10	—	1	11	1	4	4	2	—	11
VI.	3	—	3	3	—	—	3	2	1	—	—	—	3
VII.	7	—	7	7	—	—	7	4	2	1	—	—	7
Össze- sen	61	20	81	76	2	3	81	33	19	20	8	1	81

VI. Tájékoztató a következő isk. évre.

1941 szeptember 5-én javító-, pótló- és különbözeti vizsgálatok, 6-án a bentlakó növendékek jelentkezése, tanulóotthonban való elhelyezése. 8-án 9 órakor Veni Sancte, 9-én tanítás. A líceum latinmentes, gyakorlati irányú középiskola. Első osztályába csak az vehető fel, aki a polg. iskola vagy gimn. 4 osztályát sikerrel elvégezte, 14 éves múlt s 17 évesnél nem idősebb. A beíratkozás napja június 26—27. Ekkor a tanuló szülőjével jelenjék meg. Hozza magával születési anyakönyvi kivonatát és a középisk. 4. oszt. bizonyítványát. A beíratkozáskor 9 P-t kell fizetni. A tandíj 100 P. Ez öt részletben fizetendő. Jeles, jó tanulmányi előmenetelű, szegénysorsú tanulók különböző kedvezményben részesülnek.

Bejáró növ. csak abban az esetben vehető fel, ha a tanulóotthon helyei már beteltek. Az évi ellátás összege 500 P, mely 10 havi részletben fizethető. II. o.-tól kezdve a tanulók ellátásidij kedvezményt kapnak.

Az 1941—42. isk. évi tankönyvjegyzék.

Líceum I. oszt. Barta—Takács: Magyar irodalmi olvasókönyv (Egyetemi Nyomda). Nagy—Medgyesi: Magyar nyelvkönyv I. o. (Egyetemi Nyomda). Miskolczi—Mezősi: Egyetemes történelem I. o. (Szent István Ts.). Bálint: Földrajz I. o. (Franklin). Lux: Német nyelvkönyv I. o. (Egyetemi Nyomda). Greguss: Természettudományi ismeretek I. rész. (Franklin). Kiss—Csada: Mennyiségtan I. o. (Egyetemi Nyomda). Kerényi: Énektan I. o. (Szent István Ts.). Bathó—Csukás: Zongoraiskola I. o. (Egyetemi Nyomda).

II. oszt. Barta—Takács: Magyar irodalmi olvasókönyv (Egyetemi Nyomda). Nagy—Medgyesi: Magyar nyelvkönyv II. o. (Egyetemi Nyomda). Miskolczi—Mezősi: Egyetemes történelem II. o. (Szent István Ts.). Bálint: Földrajz II. o. (Szent István Ts.). Lux: Német nyelvkönyv II. o. (Egyetemi Nyomda). Móczár: Természettudományi ismeretek II. rész. (Franklin). Kiss—Csada: Mennyiségtan II. o. (Egyetemi Nyomda). Vitos: Az ember teste és egészsége II. o. (Egyetemi Nyomda). Kerényi: Énektan II. o. (Szent István Ts.). Bathó—Csukás: Zongoraiskola II. o. (Egyetemi Nyomda).

III. oszt. Barta—Takács: Magyar irodalmi olvasókönyv (Egyetemi Nyomda). Medgyesi Marida: A magyar nyelv élete III. o. (Egyetemi Nyomda). Mezősi: A magyar nemzet története III. (Szent István Ts.). Lux: Német nyelvkönyv III. o. (Egyetemi Nyomda). Szemes—Nemeshanyi: Vegyi ismeretek (Franklin). Kiss—Csada: Mennyiségtan III. o. (Egyetemi Nyomda). Somos—Zentai: Az ember lelki világa III. o. (Szent István Ts.). Kerényi: Énektan III. o. (Szent István Ts.). Bathó—Csukás: Zongoraiskola III. (Egyetemi Nyomda).

Tanítóképző IV. oszt. Barta—Takács: Magyar irod. olv. könyv. (lic. IV., Egy. Ny.), Weszeli: Módszertan (Szent István T.), Weszeli: Neveléstan, tanítástan (Szent István T.), 1941. évi Népisk. Tanterv és Ut. (Egy. Ny.). Mezősi: A magyar nemzet története IV. o. 2 k. (Szent István T.). Kiss—Csada: Mennyiségtan IV. o. (Egy. Ny.). Éber: Fizika III. o. (Egy. Ny.), Csada: Fizika: IV. o. (Egy. Ny.); Móczár—Török: Gazd. ism. I.—II. o. (Franklin). Lux: Német nyelvkönyv IV. o. (Egy. Ny.) Kerényi: Énektan 4. k. (Szent István T.). Bathó—Csukás: Zongoraisk. 4. k. (Egy. Ny.). Dobo—Ráth—Véghné: Magyar hegedűisk. 2. k. (Szerző kiad.).

V. oszt. Schütz A.: Kat. hitvédelem (Szt. Istv. Ts.), Magdits: Hitelemzéstán (Szt. Istv. Ts.). Szele M.: Népisk. ker. vallástán módszertan, ref. (Debreceni Városi Nyomda.), 1941. évi népisk. Tanterv és Utasítás (Egy. Nyomda.), Molnár O.: Neveléstört. (Franklin). Váradi J.: Isk. szervezéstán III. kiad. (Szt. Istv. Ts.), Sarudy O.: Irodalomtört. II. r. (Ath.) Lux Gy.: Német nyelvtan (Egyet. Nyomda). Lux Gy.: Német nyelvkönyv (Egyet. Ny.) Horn J.: Alkotmánytan (Franklin), Kiss J.: Mennyiségtan (Ath), Jaloveczky-Quint.: Egészségtan (Franklin), Sztankó B.: Énekisk. (Franklin), Dobo—Ráth—Véghné: Magyar hegedűisk. III. Zoltai M.: Zongoraiskola III. r. (Franklin).

T a r t a l o m m u t a t ó .

T a n u l m á n y o k .

Szülőföldismeret, táj- és népszerűtet magyar iskolánkban.

	Oldal.
Szülőföldismereti gyűjtőmunka, táj- és népszerűtetre való nevelés líceumunkban. Irta: Szemes Gábor.	1—
Ifjúságunk faji jellemrajza. Irta: Fiala Endre dr.	10—
Néprajzi gyűjtőmunka líceumunkban	
Irta: Bognár Gyula	18—
A Jászság tájéletrajzi irodalma. Irta: Blénessy János	24—
I. Az iskolaév története.	
Az iskolaév fontosabb eseményei	32—
Fontosabb rendeletek	35—
II. A líceum és a tanítóképző-intézet állapota.	
1. Hatóságok	37—
2. Tanári testület	38—
3. A tanári testület társadalmi és irodalmi működése	40—
4. Növendékekre vonatkozó adatok	44—
5. Tanítóképesítés	48—
III. Statisztika.	
1. A tanulók száma és fontosabb adatai	50—
2. A magaviselet, a rendszeretet és a tárgyak elő- menetelei	52—
3. Iskolai felszerelések értéke	53—
4. Az iskola népessége 1920—1041. —	53—
5. Épület, udvar, kert, gazdasági terület, élelmezés, segélyezés	54—
IV. Az intézet működése.	
1. Nevelés	55—
2. Fegyelmi állapot	57—
3. Tanítás	57—
4. Egészségi állapot	59—
V. Gyakorlóiskola.	
A gyakorlóiskola munkája a tájszeretet ápolásának szolgálatában. Irta: Kiss József.	60—
VI. Tájékoztató a jövő iskolai évre.	64—
Tankönyvjegyzék	65—

